

รายงานการวิจัย

โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
ของโรงเรียนบ้านท่ากู่ ตำบลทาบลาดูก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

โดย

นางสุชาดา คุณชมภู และคณะ

คำนำ

งานวิจัยตามโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนและให้ความร่วมมือจากทีมงานเป็นอย่างดี ได้รับการเสนอแนะ จากเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยหรือ ภูัญชัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ได้รับการให้คำปรึกษาจากทางหน่วยศึกษานิเทศก์ อำเภอแม่ทา ได้รับการส่งเสริมแรงกายแรงใจจากนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในชุมชน

ขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่กล่าวถึงทั้งหมดที่ให้ความช่วยเหลือและขอขอบพระคุณทาง สำนักงาน กองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย

ท้ายที่สุดทางคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้คงให้ประโยชน์สำหรับทุกคนที่มีโอกาสได้ศึกษา และเผยแพร่ต่อไป

สุชาดา คุณชมภู และคณะ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
• ทิศทางของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3
• แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (2540 – 2544)	4
• นโยบายหลักสูตรท้องถิ่น	4
• การพัฒนารูปแบบการสอนแบบมีส่วนร่วม	5
• การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา	6
• การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน	6
• ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ประถมศึกษา	7
• การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	8
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	10
บทที่ 4 ผลการวิจัย	15
• ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	15
• ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน	22
• การสร้างกระบวนการจัดการของชุมชนที่ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม	29
บทที่ 5 สรุป อภิปราย เสนอแนะ	35
เอกสารอ้างอิง	47
ภาคผนวก	48

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตราที่ 22 กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนั้นแล้วการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดตามความสนใจและความพอใจของผู้เรียน ให้ผู้สอนใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย อีกทั้งให้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และหมวดที่ 4 มาตราที่ 27 ในการบริหารหลักสูตรแต่ละระดับนั้น ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง ส่วนสถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนความเข้มแข็งของชุมชนรวมทั้งหาวิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน โดยมีเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทางโรงเรียนบ้านทาภูได้ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ทำให้พบปัญหาหลายหลาย เนื่องด้วยความไม่เข้าใจของบุคลากรหลายฝ่าย จากการพบปัญหา คณะกรรมการดำเนินงานจึงเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านทาภูโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่พบและหาแนวทางแก้ไขควบคู่กับการทำการวิจัยการทำงานของคณะทำงานเพื่อหาประสิทธิภาพของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำถามหลักของการวิจัย

จะอย่างไรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู ตามความสามารถทุกขั้นตอนทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
- 2.เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้มีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

นักเรียนโรงเรียนบ้านทาภูได้เรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ **ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขตามความต้องการของผู้เรียน** สร้างเสริมความรักความภูมิใจในชุมชนและพอใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม นำประสบการณ์การเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างยั่งยืน มีความสุขตามสภาพแวดล้อมของชุมชน รักและภูมิใจในท้องถิ่นร่วมสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมเห็นคุณค่าของการรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติไว้คู่ท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และทำมาหากินเลี้ยงชีพที่ยั่งยืน สร้างแนวทางพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ตลอดไป

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ตุลาคม 2543 ถึง 31 มีนาคม 2544 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543)

พฤษภาคม 2544 ถึง ตุลาคม 2544 (ต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544)

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ให้ทุน 63,829 บาท (หกหมื่นสามพันแปดร้อยยี่สิบเก้าบาทถ้วน)

กรอบคิดในการทำวิจัย

ชุมชนบ้านทาภูเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กโรงเรียนบ้านทาภูจึงมีนักเรียนไม่ถึง 120 คน จึงอยู่ในนโยบายของทางราชการการยุบรวมโรงเรียน และการไปเรียนร่วมกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียง ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2542 จึงรับนโยบายให้นำนักเรียนบางส่วนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนใกล้เคียง ทางชุมชนไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้จึงรวมตัวกันเรียกร้องให้นำนักเรียนกลับมาเรียนที่เดิม ซึ่งผู้วิจัยเห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนต่อการให้ความสำคัญของโรงเรียนหรือสถานศึกษาของลูกหลาน จึงใช้โอกาสนี้ทดลองการพัฒนาชุมชนโดยให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาอื่นในชุมชนโดยอาศัยกระบวนการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการและขั้นตอน การดำเนินงานเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นักเรียน หมายถึง เด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียน บ้านทาภู

ผู้เรียน หมายถึง ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับรู้ ขั้นตอนวิธีการ และมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ชุมชน หมายถึง บุคลากรทุกฝ่ายที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทาภูและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานหรือการกระทำใด ๆ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมสรุป การดำเนินงานทุกขั้นตอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัย ของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ตามลำดับเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1. ทิศทางของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (2540 – 2544)
3. นิ้แหละหลักสูตรท้องถิ่น
4. การพัฒนารูปแบบการสอนแบบมีส่วนร่วม
5. การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
6. การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
7. ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา
8. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทิศทางของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทิศทางของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการปฏิรูปหลักสูตร เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเปิดโอกาสให้คนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเสมอภาค คู่ครองสิทธิในการพัฒนาคน ด้วยความล้มเหลวของการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถสร้างคนให้มีจิตใจที่ดี มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคม เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมไม่สามารถเป็นสังคมที่ไปสู่ความสากล ต้องพึ่งพาการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางสังคม จัดระบบการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้โรงเรียนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ จากเงื่อนไขดังกล่าวทำให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตร ตามกรอบแนวคิด การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม สามารถพึ่งพาตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ในหลักการดังกล่าวโรงเรียนจะต้องจัดหลักสูตรเองโดยยึดหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแกนกลาง ยึดหยุ่นตามความต้องการของ ผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้ ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สร้างความสมดุลทั้งสาระการเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้

เรียนโดยให้ทุกคนได้รับความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของชาติมีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากลและเปิดโอกาสให้มีการถ่ายทอดผลการศึกษาทั้งใน นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมถึงการเทียบประสบการณ์ มุ่งเน้นให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ 2540 - 2544) ได้กำหนดเป้าหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในด้านจิตใจและสังคม ต้องเป็นบุคคลที่มีวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีจริยธรรม มีคุณธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและสังคม ร่วมในกระบวนการพัฒนาที่มีความเป็นไทยร่วมอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสติปัญญาที่สามารถคิดกว้างไกล ใฝ่รู้ใฝ่เรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการประดิษฐ์คิดค้นความรู้เท่าทันวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดูแลสุขภาพตนเองเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี เจริญเติบโตสมวัย ร่างกายแข็งแรงปลอดจากโรคภัยที่ป้องกันได้ปราศจากสารพิษและสิ่งเสพติด มีทักษะ มีคุณธรรมและเจตคติที่ต่อการประกอบสัมมาอาชีพและมาสารถสร้างและพัฒนาสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของคนมีความสุข ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ให้เกิดกับทุกคนในสังคม โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทางการศึกษา ตามนโยบายข้อที่ 3 การปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคตตามเป้าหมายของการจัดหลักสูตรทุกระดับทุกประเภทที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของบุคคลในท้องถิ่นอย่างจริงจังและกว้างขวาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับทักษะประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนพัฒนากระบวนการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยช่วยหาประสิทธิภาพของ การดำเนินงาน

3. เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น

เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น ในชุดพัฒนาอาชีพ สู่รายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (ประกาศี รองศาสตราจารย์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน) ได้กล่าวถึงจุดเน้นของหลักสูตรกำหนดไว้ประการหนึ่งคือการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาหลักสูตรซึ่งกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในท้องถิ่นโดยตรง และส่วนที่ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยกำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนและชุมชนประชุมปรึกษาหารือถึงสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. เลือกแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสามารถทำได้ 5 ด้านคือ การปรับกิจกรรม การปรับเนื้อหา การปรับสื่อ การจัดทำสื่อใหม่ การจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่
3. กำหนดขอบเขตของเนื้อหา กิจกรรม หรือสื่อที่จะดำเนินการพัฒนา
4. ครูจัดทำแผนการสอนตามขอบข่ายที่กำหนด โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางมีส่วนร่วม ทั้งได้ลงมือปฏิบัติจริง

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1. วิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น หนังสือเสริมประสบการณ์
2. สำรวจข้อมูลในท้องถิ่นเกี่ยวกับอาชีพ สถานประกอบการ สภาพเศรษฐกิจ ความต้องการพัฒนาอาชีพรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ข้อมูลจากการศึกษาหลักสูตร และสำรวจท้องถิ่นมาใช้ประกอบการพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นโดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง
5. ทำการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

4. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Learning) (ประไพพรรณ บุญคง, 2541) ได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีผลสัมฤทธิ์สูงเกินกว่านักเรียนที่เรียนรู้แบบปกติ
2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในสังคมของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมก่อนการเรียน ระหว่างการเรียน และหลังการเรียนมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ
3. นักเรียนมีเจตคติต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดีมากทุกรายการ

5. การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางการพัฒนา

การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา(บรูซย์ ศิริมหาสาคร,2540) ได้กล่าวแนวคิดในการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยผสมผสานแนวคิดทางการศึกษาของนักการศึกษาชาวตะวันตกซึ่งเป็นภูมิปัญญาเทศเข้ากับแนวคิดทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทย โดยสรุปได้เป็นหลักการดังนี้

1. การเรียนรู้ต้องเริ่มที่ตนเองก่อน (SELF LEARNING)
2. การเรียนรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติ (LEARNING BY DOING)
3. การเรียนรู้ต้องควบคู่กับความสนุกสนาน (ENJOY LEARNING)

องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามทฤษฎีเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ คือ

1. ผู้เรียนกับผู้สอน
2. ผู้เรียนกับผู้เรียน
3. ผู้เรียนกับวัสดุอุปกรณ์
4. ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

จากหลักการและองค์ประกอบได้ถูกนำมาเป็นแนวคิดในการกำหนดรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ที่เรียกว่า การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (PARTICIPATE METHOD)

6. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในการศึกษาวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) ได้สรุปแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทยไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาแบบโรงเรียนเป็นฐาน นั้นเป็นรูปแบบการบริหารในสถานศึกษาที่มีหลักการมีที่มาและแบบแผนเฉพาะของตนเองที่เด่นชัดอยู่ในเรื่องของการกระจายอำนาจ (Decentralization of Power) การบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและชุมชน เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งหลักสำคัญในการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐานโดยทั่วไป ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement)

3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)
4. หลักการบริหารตนเอง (Self – managing)
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance)

รูปแบบการการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้แก่ รูปแบบที่มีการบริหารโดยมีชุมชนเป็นหลัก (Community Control SBM) โดยมีจุดประสงค์ของรูปแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการทางการศึกษาพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด โดยมีแนวคิดหลักก็คือหลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครอง และชุมชนในท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงควรมีสัดส่วนจำนวนตัวแทน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

7. ความต้องการของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา

ความต้องการของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา (พิมพา ตามี, 2540) ได้สรุปผลการดำเนินงานวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนวางแผนปรับปรุงเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การปรับปรุงอาคารเรียน การเอาใจใส่ของครูและอาจารย์ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมกีฬา การจัดสภาพแวดล้อมและต้องการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน ร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน และร่วมประเมินผลการทำงานของโรงเรียน

2. ผู้ปกครองต้องการร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การสอนแหล่งความรู้ สถานประกอบการ กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และต้องการเยี่ยมชมการแสดงผลงานของนักเรียน ต้องการให้ครูแนะนำการสอนการบ้าน การสอนอ่าน การสอนเขียน การสอนเลขคณิตและชี้แจงเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลให้ผู้ปกครองเข้าใจ

3. ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนปรับปรุงห้องน้ำ ก๊อกน้ำ การกำจัดขยะ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปรับปรุงสนามกีฬา สนามเด็กเล่นและถนนในโรงเรียน โดยผู้ปกครองสนับสนุนด้านแรงงาน แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ประสานงานผู้อื่นมาช่วย ร่วมบริจาคเงิน วัสดุ

4. ผู้ปกครองต้องการให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียน ติดต่อโดยตรง ต้องการร่วมประชุม ปรึกษาหารือเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน การปรับปรุงระเบียบข้อปฏิบัติของโรงเรียน การลงโทษ การยกย่อง นักเรียน

5. ผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกี่ยวกับอาหารกลางวัน งานประเพณี กิจกรรมกีฬา การดูแลสุขภาพของนักเรียน และต้องการได้รับการเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอบรมวิชาชีพ การใช้วัสดุ อุปกรณ์ บริการด้านสุขภาพอนามัยและข่าวสารความรู้

8. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กล่าวไว้ว่าการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาก็คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยเป็นการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งสามารถแยกประเภทของทรัพยากรในชุมชนได้ดังนี้

1. ประเภทบุคคล ทั้งบุคคลในโรงเรียนและบุคคลนอกโรงเรียน
2. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น หรือจัดทำขึ้น เช่นอาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนสถานที่ทางราชการต่าง ๆ
3. สิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผน ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง การเมือง ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนอาชีพ ความเป็นอยู่ของประชาชน
4. ทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งส่วนตนและส่วนรวม

การดำรงชีวิตของบุคคลแต่ละคนในชุมชนแต่ละแห่งจะต้องเป็นไปตามระเบียบ แบบแผน ประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนนั้น ๆ ทรัพยากรของชุมชนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรชุมชนหรือทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในชุมชนนั้น การที่นำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเพราะคนส่วนใหญ่ต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้นตลอดชีวิต และยังเกิดคุณค่าต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
2. ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจในชุมชนของตนเอง เกิดความรักและภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง
3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจสิ่งแวดล้อมของตน
4. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตในสภาพที่แท้จริง
5. ทำให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด
6. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว
7. ประหยัด เงิน เวลา
8. ทำให้ชุมชนตื่นตัวในด้านต่าง ๆ
9. เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน
10. ปลุกฝังและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลจากการดำเนินงานวิจัยทำให้ผู้วิจัยและทีมงานเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนาระบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยความพร้อมของชุมชนในด้านภาวะจำเป็นหากินเลี้ยงปากท้องเวลาสำหรับการเข้ามาร่วมงานยังเป็นปัญหาของการวิจัยภาวะจำเป็นที่จัดต้องดำเนินงานคือการเร่งสร้างความเข้าใจของบุคคลในชุมชนอย่างชัดเจนและทั่วถึง แสวงหาบุคคลที่เหมาะสมทั้งความรู้ความสามารถ ความพร้อมเรื่องการเสียสละและเป็นที่ยอมรับของชุมชนเข้าร่วมพัฒนางาน จัดหางบประมาณสำหรับการพัฒนางานนี้ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย สร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเองเพิ่มความเข้มแข็งให้ทีมงานด้วยจุดประสงค์เดียวกันคือการพัฒนาคนของชุมชนเพื่อส่งผลถึงการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติตามลำดับ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการจัดกระบวนการเรียนอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภูตามความสามารถทุกขั้นตอนทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นการค้นหาวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนมากขึ้น

1. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 1.1 ขั้นเตรียมการ
- 1.2 ขั้นตอนดำเนินการ
- 1.3 ขั้นสรุปบทเรียน

1.1 ขั้นเตรียมการ การดำเนินงานในขั้นเตรียมการนี้เป็นการสร้างความเข้าใจให้เกิดกับกลุ่มคนที่จะมาร่วมดำเนินงานโดยใช้วิธีนำเสนอ เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา และความต้องการ ในการทำงานร่วมกัน จากการดำเนินผ่านมา การเตรียมงานนั้นจะมีคนบางกลุ่มไม่เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่เข้าใจถึงกระบวนการทำงานร่วมกัน จะมีการสรุปความรู้ จากการเสนอแนวคิดแล้วสรุปเป็นข้อมูล เพื่อนำเสนอที่ประชุมทุกครั้งของชุมชนเพื่อเสริมงานประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่ทำ ได้แก่

- การทำความเข้าใจคณะครูโรงเรียนบ้านทาภู ถึงปัญหาและความจำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนลักษณะการจัดการศึกษาเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- นำเสนอแนวคิดและแนวทางพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ต่อชุมชนเพื่อรวบรวมแนวคิด แนวร่วม การพัฒนาจากชุมชน บนพื้นฐานการเรียนรู้ร่วมกัน
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับคณะครูกำหนดโครงสร้างการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู

- นำโครงสร้างการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อื่นๆเสนอต่อชุมชนเพื่อหาบุคคลร่วมดำเนินงานจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อร่วมหาแหล่งสนับสนุนร่วมดำเนินงานในรูปแบบของการวิจัยร่วม

1.2 ขั้นตอนกิจกรรม ได้กำหนดแผนงานอย่างชัดเจนและกำหนดเวลาให้สำหรับแต่ละกิจกรรม โดยแบ่งเวลาสำหรับการร่วมมือจากชุมชน วันละ 2 ชั่วโมง โดยให้ผู้รู้ เข้าถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับนักเรียน และให้ตัวแทนชุมชนเข้ามาร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้อีก วันละ 2 คน ครูในโรงเรียนช่วยประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อีก 2 คน ในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันนั้น ทุกคนนำข้อมูลมาสรุปร่วมกันถึงผลการทำร่วมกัน การดำเนินงานผ่านมามากหลายครั้งไม่สามารถสรุปได้ด้วยสาเหตุ เวลาไม่มี หรือเวลาตรงกับงานจำเป็น หรือมีเวลาไม่มาก รีบมาและรีบกลับ ซึ่งสามารถมองเห็นถึงความจำเป็นของบุคลากรในชุมชนต้องทำมาหากิน เวลาว่างไม่ค่อยมี ถ้าบุคคลมีเวลาเขาจะให้การสนับสนุนและร่วมมือทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งในขั้นตอนนี้ ต้องเน้นย้ำของภาระหน้าที่ทางสังคม ทุกคนต้องร่วมมือพัฒนาอย่างจริงจังและยั่งยืนสืบไป กิจกรรมที่ทำ ได้แก่

- คณะกรรมการดำเนินงาน ศึกษาและทำความเข้าใจในโครงสร้างการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อื่นๆมีส่วนร่วม
- นำโครงสร้างการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อื่นๆมีส่วนร่วม มากำหนดแผนงานการดำเนินงานและนำเสนอผู้เกี่ยวข้องกับแผนเพื่อทำความเข้าใจและ ร่วมดำเนินงานตามแผนงาน
- คณะกรรมการดำเนินงาน ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานต้องสรุปกิจกรรมร่วมกันทุกครั้ง คณะกรรมการวิจัยร่วม นำข้อมูลจากการสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งมาร่วมพิจารณา 10 กิจกรรม

1.3 ขั้นตอนบทเรียน จากการดำเนินงานตามกิจกรรม ในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมจะมีการสรุปถึงปัญหา ความต้องการ และความเป็นไปได้ และการให้ความร่วมมือของชุมชน ในกระบวนการทำงานนั้น จะมีการแสดงความคิด การเสนอแนะ ผู้ร่วมงานส่วนมากไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จึงใช้กิจกรรมการสัมภาษณ์ การสอบถาม และการเขียนแสดงความคิดมาช่วยการสรุปงานในแต่ละครั้ง และการทำงานของทีมงานจะประชุมสรุปงานทุกสองอาทิตย์ เพื่อเก็บเป็นข้อมูลสรุปงานวิจัย แต่การสรุปงานก็มีปัญหาเกี่ยวกับ การสรุปข้อมูลไม่เป็นและการไม่มีข้อมูลให้สรุป ในลักษณะนี้ผู้ประสานงานและทีมงานต้องใช้ไหวพริบ ในการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การฟังที่เข้าใจ นำเสนอเป็นข้อมูลเพื่อสรุปงานต่อไป กิจกรรมที่ทำ ได้แก่

- คณะกรรมการวิจัยร่วมสรุปผลงานเมื่อดำเนินงานตามแผนงานเรียบร้อยแล้ว นำผลการดำเนินงานนำเสนอชุมชนในรูปแบบการจัดนิทรรศการชุมชนเข้าเยี่ยมชม และเสนอ ความคิดเห็นข้อเสนอแนะตอบข้อซักถามสัมภาษณ์ นำมาเป็นข้อมูลประกอบการสรุปผลงาน
- ร่วมสรุปบทเรียนทั้งหมดกับเจ้าหน้าที่ สกว.ภาค ผู้รู้และผู้มีประสบการณ์รวบรวมเก็บข้อมูลคณะกรรมการวิจัย สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย

2. สถานที่ดำเนินการวิจัย

โรงเรียนบ้านทาทุ่ง ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

3. กลุ่มเป้าหมายและทีมวิจัย

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามแผนงาน คือกลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน นักเรียนโรงเรียนบ้านทาทุ่งและบุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ความสนใจ ซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินกิจกรรม และทุกกลุ่มจะมีความผูกพันภาระหน้าที่ ร่วมกัน คือ ต้องการให้ลูกหลานได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และมีกลุ่มที่ต้องปฏิบัติกระบวนการ คือ กลุ่มครู กลุ่มทีมงานวิจัย กลุ่มนักเรียน ป.4-6 โรงเรียนบ้านทาทุ่ง จะมีกลุ่มที่ไม่สนใจ ไม่เข้า คือ กลุ่มที่ไม่มีบุตรหลานเรียนหนังสือแล้วเพราะคิดว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับตนเอง ในส่วนของกลุ่มผู้ปกครอง ผู้สนใจ ยังมีปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านความคิด ไม่เห็นด้วยกับกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนวิธีการที่จะทำให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมกระบวนการงาน โดยเพิ่มวิธีประชาสัมพันธ์ชี้แจงรายบุคคล โดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของทีมงานที่เข้าใจ เข้าชี้แจงถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นเห็นด้วยและคล้อยตามเหตุผลและหาเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้ในที่สุด เพื่อการระดมความคิด คิดค้นหาวิธีการ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านจริง ๆ สามารถแยกออกเป็นดังนี้

1. นักวิจัยและทีมงาน	20 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียน	40 คน
3. บุคลากรในชุมชน	20 คน
4. นักเรียนชั้น ป.4 – 6	40 คน
5. ผู้สนับสนุน - ศิษยานุศิษย์ สปอ. แม่ทา	2 คน
- ที่ปรึกษาด้านการจัดการศึกษา	1 คน
- ทีมงานจากสถาบันวิจัยหรือวิจัย	

4. แหล่งข้อมูลและวิธีการจัดเก็บข้อมูล

- ข้อมูลจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาทุ่งที่จัดตามหลักสูตรชุมชน บูรณาการเบญจมรรค ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ในระดับชั้นที่ 2 ชั้น ป.4 – 6 จำนวนนักเรียน 40 คน

- จัดเก็บจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดประชุมวางแผนดำเนินงาน การจัดประชุมประเมินผลการทำงานและเวทีสรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

- จัดเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการ สังเกตในการจัดเวที บันทึกการแสดงความคิดเห็น การบันทึกการสรุปการประชุมแต่ละครั้ง บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สอบถามของผู้ร่วมดำเนินวิจัย และสรุปข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบเขียนแสดงความคิดเห็น ประเมินความก้าวหน้าของกระบวนการพัฒนา

- นำข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บในรูปแบบต่าง ๆ มาสรุป เป็นแนวคิดของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรชุมชน บูรณาการเบญจมรรค

ผู้สังเกต ผู้รู้ ผู้ประสานงาน นำผลจากการสังเกตการสอน การสอน การบันทึกตามการสอน มาสรุปร่วมกันเพื่อจัดทำเนื้อหาตามหลักสูตรตามมรรคที่ได้รับผิดชอบ

- นำเสนอข้อมูลจากการดำเนินงานให้ชุมชนรับรู้รับทราบเพื่อค้นหาความพึงพอใจและหาเนื้อหาตามกรอบหลักสูตรชุมชน เพื่อจัดเป็นเนื้อหาสำหรับจัดกระบวนการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

5. เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรม

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมนั้น เป็นกระบวนการที่เป็นไปโดยธรรมชาติไม่มีการสร้างกรอบความคิดหรือการเสนอแนะ ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมต้องใช้ไหวพริบ ความสามารถในการใช้วิธีการของตนเอง เพื่อใช้วัดพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม ด้านความพึงพอใจ ความเต็มใจ ซึ่งจะมาจากความเข้าใจกระบวนการ และกระบวนการนี้ผู้ร่วมดำเนินงานไม่สามารถกระทำได้ทั้งกระบวนการเนื่องจากขาดความสามารถเฉพาะและประสบการณ์ ในการร่วมเสวนาแต่ละครั้งจะมีผู้ร่วมเสวนาอย่างหลากหลาย การเก็บข้อมูลโดยการจำและจดนั้นไม่สามารถทำได้ดี จึงทำให้ข้อมูลบางส่วนหายไปอย่างน่าเสียดาย การดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป ควรปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมดำเนินงาน ให้มีผู้จดบันทึกทุกอย่างจากการพูดคุยกับผู้รู้ และควรใช้อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล เช่น เทปบันทึกเสียง การพูดคุยอย่างธรรมชาติ เพื่อนำข้อมูลจริงมาถอดความแล้วสรุป สำหรับวิธีการคือการสร้างความเข้าใจของทีมงานให้เข้าใจวิธีการดำเนินงานเก็บข้อมูลและวิธีการนำข้อมูลมาสรุปร่วมกันต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

- การสังเกต การเข้าร่วมกิจกรรม พฤติกรรมการแสดงออกของผู้ร่วมงาน การสอบถาม สอบถาม ความเข้าใจ ความคิดเห็น ความต้องการ ของคณะกรรมการ นักเรียน ชุมชนการเก็บข้อมูลจากการสนทนาซักถาม การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น ทุกครั้งของดำเนินกิจกรรม

วิธีการใช้

- เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานวิจัย ได้เข้าร่วมประชุม เสวนา แสดงความคิดเห็น แบบต่าง ๆ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรม ต่าง ๆ ดังนี้
- ประชุมคณะกรรมการวิจัยเพื่อเตรียมงาน ดำเนินงาน สรุปงาน จำนวน 8 ครั้ง
- ประชุมทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อเตรียมงาน ดูงาน เสนองาน สรุปงาน จำนวน 4 ครั้ง
- นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน จำนวน 30 วัน
- ผู้นำชุมชนเข้าร่วมสังเกตการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 47 วัน
- ตัวแทนครูร่วมประสานงานและสังเกตการสอนรวบรวมข้อมูล จำนวน 47 วัน

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ความเข้าใจการปฏิรูปการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรชุมชน บูรณาการเบญจมรรค
- การถ่ายทอดความรู้แบบภูมิปัญญาชาวบ้าน
- สภาพข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
- ปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ของชุมชน

6. ผู้รับผิดชอบ

1. นางสุชาดา คุณชมภู หัวหน้าโครงการวิจัย
2. คณะกรรมการร่วมดำเนินงานวิจัย
3. ปราชญ์ชาวบ้าน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนนั้น ได้ทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยการประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา ที่มีวิจัยกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งผลการดำเนินงาน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลชุมชนทั่วไปของหมู่บ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

1.1 ที่ตั้ง/อาณาเขต

หมู่บ้านทาภู หมู่ที่ 1 ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีการบอกเล่าต่อกันมาว่า แต่เดิมที่ตรงนี้ไม่มีชาวบ้านมาอาศัยแต่จะมีภูและก้อนอิฐ ตั้งอยู่และที่ก้อนอิฐจะมีตัวเลข 103 ติดอยู่คิดว่่าน่าจะเป็น พ.ศ. 103 ชาวบ้านจากบ้านปางก่า อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มหนึ่งจึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินช่วยกันสร้างวัดขึ้นที่ภูตั้งอยู่โดยตั้งชื่อว่า วัดทาภูแก้วสุทวารดี แล้วตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านทาภูแก้ว ต่อมาชาวบ้านจากบ้านปางอ้อ อพยพมาอยู่ร่วมกันประมาณ 10 หลังคาเรือน ได้คัดเลือกผู้นำในหมู่บ้านขึ้นคนแรก คือนายอนุ แก้วพงศ์ ดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน มีผู้ใหญ่บ้านคนที่ 9 คือ นายสุพัฒน์ กันธิมาพงศ์

ทั้งนี้มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับเขตหมู่บ้านใหม่ดอนชัย ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ทา จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านทาป่าสัก ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ติดกับป่าไม้ภูเขาเขตอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล

พื้นที่ในการทำมาหากินหรืออาณาเขตของหมู่บ้านทาภูมีประมาณ 8,895 ไร่ อาศัยลำน้ำแม่ทาเป็นแหล่งเลี้ยงชีพ และประกอบอาชีพด้านการเกษตรบริเวณที่ราบสองข้างลำน้ำแม่ทา ชาวบ้านส่วนมากจะมีอาชีพเกษตรและรับจ้างเกษตร มีบางส่วนไปเป็นลูกจ้างนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ลักษณะภูมิอากาศ ฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูหนาวจะหนาวธรรมดา ฤดูฝนฝนจะตกชุกกระะยะสั้น การคมนาคมออกสู่ภายนอกโดยใช้เส้นทางถนนลาดยางตลอดสายจากทาภูถึงลำพูนไปทางทิศใต้ระยะทาง 40 กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือเป็นถนนลาดยางบางช่วงสลับกับลูกรังไปถึง อำเภอสันกำแพง เชียงใหม่ ระยะทาง 60 กิโลเมตร การเดินทางด้วยเท้าข้ามดอยด้านตะวันตกจะถึงอำเภอบ้านธิลำพูนไปทางทิศตะวันออกจะถึงอำเภอแจ้ห่มลำปาง

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรที่อาศัยในหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 721 คน เป็นผู้ชาย 372 คน ผู้หญิง 349 คน มีจำนวน 191 หลังคาเรือน มีการขยายบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการตั้งถิ่นฐานแบบเดิมคือมาตามเครือญาติแบ่งที่ดินสร้างบ้านเรือนและแบบใหม่คือมีคนจากที่อื่นมาซื้อที่ดินและย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านทาเก้

การศึกษาของชาวบ้านทาเก้ได้รับการดูแลจากทุกฝ่ายโดยมีการจัดการศึกษาในระบบ มีการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน อายุ 2 – 4 ปี เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่วัดบ้านทาเก้ และเด็กอายุ 4 – 6 ปี จัดการศึกษา ระดับอนุบาล 1- 2 ที่โรงเรียนบ้านทาเก้ ระดับประถมศึกษาได้รับการศึกษาที่โรงเรียนบ้านทาเก้ ระดับสูงกว่าระดับประถมศึกษาต้องส่งบุตรหลานไปเรียนในชุมชนอื่นที่มีบริการ ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบนั้นได้รับบริการจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัดที่ อบต.ทาปลาตุก และมีแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน คือ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดโรงเรียนให้บริการประชาชนด้วย สภาพความรู้ของชาวบ้านปัจจุบัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ต่ำกว่า ประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 121 คน	คิดเป็นร้อยละ 17.78
ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 303 คน	คิดเป็นร้อยละ 42.02
ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 135 คน	คิดเป็นร้อยละ 18.72
ระดับ มัธยมปีที่ 3	จำนวน 82 คน	คิดเป็นร้อยละ 11.73
ระดับ มัธยมปีที่ 6,ปวช	จำนวน 51 คน	คิดเป็นร้อยละ 7.07
ระดับ ปวส. อนุปริญญา	จำนวน 22 คน	คิดเป็นร้อยละ 3.05
ระดับ ปริญญาตรี	จำนวน 7 คน	คิดเป็นร้อยละ 0.97
สูงกว่า ปริญญาตรี	จำนวน - คน	คิดเป็นร้อยละ -

การจัดการด้านสาธารณสุข ชาวบ้านมีการวางแผนป้องกันด้านสุขภาพความเจ็บป่วย โดยมีการใช้บริการ บัตร สวัสดิการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยของสถานีอนามัยบ้านทาปลาดัก มีการรณรงค์จัดบริเวณบ้าน มีการร่วมมือกำจัดขยะ และการให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารและการรับประทานอาหาร เอาใจใส่และให้กำลังใจเพื่อนบ้านที่เจ็บป่วย แนะนำการดูแลตนเอง การรับประทานยา การรักษาพยาบาลเบื้องต้นก่อนจะเข้ารับการรักษายาบาลตามสถานพยาบาลที่มีอยู่ในชุมชน และมีการช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ลำบากแล้วเจ็บป่วย ไปกันตามอัตภาพ และเสนอแนวปฏิบัติ ให้ทางโรงเรียนได้ฝึกปฏิบัตินักเรียนในกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขพื้นฐานของชุมชนด้วย

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีการส่งเสริมให้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนที่กำลังจะสูญหายไป เนื่องจากขาดการถ่ายทอดของผู้รู้ โดยทำความเข้าใจกับผู้นำด้านต่าง ๆ ของชุมชนร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและปรับปรุงด้านการสอนหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น โดยแนะนำไปทางผู้ปกครอง

ครูผู้สอน วัด ช่วยกันปลูกฝังให้คน รุ่นลูก รุ่นหลาน ได้เรียนรู้และสืบทอดต่อไป และเน้นเข้าสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความต้องการของผู้เรียน

ด้านศาสนาและความเคารพนับถือ ชุมชนบ้านทาภู่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดบ้านทาภูเป็นศูนย์รวมของการพัฒนาด้านจิตใจ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นแหล่งพักผ่อนของผู้สูงอายุ ชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติภารกิจของพุทธศาสนิกชน และในชุมชนจะมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องไสยศาสตร์เป็นที่พึ่งพาของชาวบ้าน ยามเกิดปัญหา เป็นการให้กำลังใจยามท้อแท้ จะมีการดูฤกษ์ ดูยาม ดูหมอล บนนานศาลเจ้า ดูดวง ไชยกลาง สะเดาะเคราะห์ บายศรีเรียกขวัญ กิจกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชุมชน และมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ให้มีอยู่คู่ชุมชนบ้านทาภูตลอดไป

สภาพการปกครอง ในชุมชนบ้านทาภู การจัดการปกครองขึ้นตรงกับ องค์การบริหารส่วนตำบล ทาปลาตูก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยในหมู่บ้านจะคัดเลือกผู้นำในหมู่บ้านเป็นผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ใหญ่บ้านคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีก 2 คน และมีตัวแทนชาวบ้านเข้าไปทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ได้จัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มฌาปนกิจศพสงเคราะห์ การปกครองในหมู่บ้าน ได้จัดแบ่งกันเป็นหมวด มี 8 หมวด แต่ละหมวดจะมี 20 หลังคาเรือน ในแต่ละหมวดจะมีผู้นำที่ในหมวดคัดเลือกกันเอง จัดให้เป็นตัวแทนในด้านการประชาสัมพันธ์ การทำงานกลุ่ม การทำบุญ ตามหัววัดต่าง ๆ และมีการตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน เช่น กลุ่มเลี้ยงโคนม กลุ่มเลี้ยงโคขุน กลุ่มปลูกข้าวโพดฝักอ่อน กลุ่มเงินออม กลุ่มประปาหมู่บ้าน กลุ่มร้านค้าชุมชน และมีกลุ่มที่มีความสามารถให้ความช่วยเหลือชาวบ้านคือกลุ่ม ผู้นำสร้างบ้านเรือน (สล่า) จะมีการเอามื้อเอาวัน (การลงแขก) กลุ่มผู้นำเหมืองฝาย (ผู้จัดการน้ำธรรมชาติ) กลุ่มผู้นำด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ปู่จ่าน (อาจารย์วัด)

ในชุมชนมีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคล เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากรุ่นเก่า โดยอาศัยระบบเครือญาติ ในชุมชนจะเป็นเครือญาติกันหมด อาศัยระบบอุปถัมภ์ จะมีกิจกรรมที่ร่วมมือกันและช่วยเหลือกันตลอด เรียกว่าการบอกบุญ การวอน การลงแขก การเอามื้อ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาระบบการทำงานของชุมชน ทั้งงานส่วนตัว และงานส่วนรวม หรืองานพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการมีความสัมพันธ์กับต่างชุมชน จะมีตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอื่นตลอด (หัววัดเดียวกัน)

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันนั้นส่งผลให้เกิดการผูกพันสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมให้นิสัยของบุคคลในชุมชนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับของชุมชน

การดำเนินกิจกรรมร่วมกันยังมีบางส่วนมีปัญหา เกิดความขัดแย้ง มาจากความคิดที่แตกต่างกัน เห็นแบบอย่างชุมชนอื่น สภาพสังคมรอบด้านเปลี่ยนแปลง กลุ่มคนเกิดความลังเลในการยอมรับระบบการทำงานแบบเดิมหรือเลียนแบบใหม่ ที่สร้างคนให้เห็นแก่ตนเองมากขึ้น แต่ละกิจกรรมจะมีบทสรุปลงโทษให้เห็นได้เอง

ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดผลดีและป้องกันปัญหาขัดแย้งที่จะเกิด ในชุมชน จะใช้ระบบประชาธิปไตย สร้างข้อบังคับ การปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ของชุมชน โดยอาศัยระบบทางราชการและข้อตกลงที่กลุ่มต่าง ๆ ร่วมคิดขึ้น ตามมติของกลุ่ม ว่าเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น และสร้างกฎระเบียบ บทลงโทษที่ชัดเจนไว้ปฏิบัติ เมื่อมีความผิดข้อตกลงกัน จะมีการทบทวนกฎระเบียบกัน ทุกปี เพื่อปรับให้ทันยุคทันสมัย

1.3 ทรัพยากรทางธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์

พื้นที่ที่ชุมชนบ้านทาภู ใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและทำมาหากินเป็นที่ราบสองฟากของลำน้ำแม่ทาและที่ราบเชิงภูเขาและลุ่มอ่างเก็บน้ำแม่โง้งห่างซึ่งมีลักษณะของดินเป็นลูกคลื่นมีความลาดชันเล็กน้อย 0-10 องศา ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนและเศษใบไม้ที่ไหลมาจากที่สูง หน้าดินเป็นดินร่วนปนทรายมีเนื้อดินลึกประมาณ 80 เซนติเมตร ลึกลงไปเป็นหินทรายปนดินเหนียว ใช้ประโยชน์เหมาะสมกับการทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และทำนาในที่ราบ ผลกระทบของธรรมชาติต่อดินคือพื้นดินเป็นที่ลาดชันเป็นลูกคลื่นทำให้เกิดการชะล้างหน้าดินที่เป็นอินทรีย์วัตถุไหลลงไปสู่ที่ต่ำ ในเวลาฝนตกเนื่องจากการไถทำการเพาะปลูกในที่สูง และผลกระทบโดยตรงคือการใส่ปุ๋ยเคมีลงไปในดินในระยะติดต่อกันไปให้ดินมีโอกาสพัก เช่นการทำสวนรุ่นต่อรุ่น ในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวบ้านนั้นจะมี โฉนด นส 3 ศก 1 มีประมาณ 35 เพอร์เซ็นต์ของที่ดินเนื่องด้วยหมู่บ้านอยู่ในที่แคบระหว่างภูเขาทั้งทิศตะวันตกและทิศตะวันออกที่เหลือจะเป็นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยขุนตาน ชาวบ้านต้องอาศัยที่ในเขตอุทยานทำกิน ซึ่งผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชนจะเป็นชาวบ้านทาภู 70 เพอร์เซ็นต์ ที่เหลือเป็นของคนนอกชุมชนและกลุ่มนายทุน

แหล่งน้ำของชุมชน คือ ลำน้ำแม่ทา และ อ่างเก็บน้ำห้วยโง้งห่าง ชุมชนมีการจัดระบบน้ำกันเองโดยให้ใช้น้ำเป็นสมาชิก ดูแลเหมืองฝายและดูแลการจัดระบบปล่อยน้ำของอ่างเก็บน้ำ คัดเลือกผู้นำจากสมาชิกเป็นหัวหน้าเหมืองฝาย จัดคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ชุมชนใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ ได้จัดทำระบบประปาหมู่บ้านโดยอาศัยน้ำจากลำน้ำแม่ทา ในเพาะปลูกข้าวโพด การทำนา และเกษตรกรรมทุกอย่าง เป็นแหล่งหาสัตว์น้ำมาบริโภคเป็นอาหาร ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำ คือการทำลายแหล่งต้นน้ำ การใช้น้ำในการการเกษตรมากเกินไป การจับสัตว์น้ำผิดวิธี การนำเอาขยะและสิ่งปฏิกูลไปทิ้งในลำน้ำแม่ทา ซึ่งทางชุมชนคิดหาวิธีจัดการแก้ไข โดยอนุรักษ์แหล่งน้ำ เนื่องจากเป็นที่ลาดชันทำให้น้ำแม่ทาไหลเร็ว จึงทำการขุดลอกและทำท่อนบกกัน เป็นช่วง ๆ ห่างกันประมาณ 200 ถึง 300 เมตร ทำฝายกั้นน้ำเข้าลำเหมือง โดยทำหมู่บ้านละหนึ่งฝาย ผู้นำชุมชนทำความเข้าใจและหาวิธีการ จัดการกับกลุ่มคนที่เป็สาเหตุทำให้แหล่งน้ำเน่าเสียซึ่งส่งผลกระทบกับชุมชน และสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับทุกคนในชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งน้ำให้อยู่สืบไป

1.4 สภาพป่าไม้และป่าชุมชน

สภาพป่าไม้ในเขตหมู่บ้านอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาลทั้งหมด ชาวบ้านไม่มีอำนาจเข้าไปจัดการอะไรได้เลย อาศัยเพียงสิทธิของชุมชนที่คุ้นเคยอยู่กับป่ามาช้านานก่อนที่กรมป่าไม้จะเข้ามาดูแล ช่วยกันดูแล

แลรักษาป่าไม้ตามความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านเพื่อรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำ แหล่งใช้สอย แหล่งหาอาหารและยารักษาโรคมาใช้เพื่อการเลี้ยงชีพ ซึ่งมีอยู่มากมายวนเวียนอยู่มาช้านาน ไม่สามารถแยกชาวบ้านให้ออกจากป่าได้ ซึ่งชาวบ้านมีความคิดในด้านการจัดการป่าแต่ไม่สามารถจัดการได้ติดอยู่กับระบบราชการยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านด้านป่าชุมชนเพื่อดูแลรักษาป่าไม้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้เพื่อประโยชน์ของรุ่นลูกหลานต่อไป

1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านท่ากุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เศรษฐกิจของชุมชนจึงขึ้นอยู่กับผลผลิต และผลิตผล จากการประกอบอาชีพเกษตรกร ในชุมชนจะมีการทำนาปลูกข้าวปีละหนึ่งครั้งเพื่อเก็บไว้รับประทานตลอดปีมีบางครัวเรือนไม่ทำนาต้องซื้อข้าวรับประทานตลอดปีซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก และจะใช้ที่ดินที่เหลือปลูกข้าวโพดพักก่อนตลอดปี แล้วแต่ทำเลของ ที่ดิน บางที่ก็จะปลูกได้ปีละ 4 รุ่น บางที่ก็จะปลูกได้ 2-3 รุ่น บางที่ก็ปลูกได้รุ่นเดียวคือฤดูฝน เพราะการปลูกข้าวโพดพักก่อนต้องอาศัยน้ำจำนวนมาก ผลผลิตของข้าวโพดจะมีพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นคนนอกชุมชนมารับซื้อไปส่งโรงงานทำอาหารกระป๋อง ซึ่งระบบการค้าหรือการตลาดขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งชาวบ้านไม่ได้รับความยุติธรรม หลายด้าน เช่น ราคาซื้อใช้ราคาเดิมมายาวนานถึง 30 ปี ราคาพันธุ์และราคาปุ๋ยขึ้นเป็น 10 เท่าตัว การรับเงินขึ้นอยู่กับความมีคุณธรรมของพ่อค้าคนกลาง บางครั้งชาวบ้านถูกโกงค่าสินค้าโดยอ้างบริษัทไม่จ่าย หรือนำเงินของชาวบ้านไปหมุน มาจ่ายให้ชาวบ้านซ้ำมาก แต่ชาวบ้านไม่มีทางเลือกที่ดี จำเป็นต้องปลูกข้าวโพดกันตลอดมา ระยะการปลูกข้าวโพดในชุมชนยาวนานถึง 30 ปีมาแล้วเป็นอาชีพที่ทำให้ชุมชนมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวให้อยู่รอด แต่เจอปัญหาดินเสื่อมคุณภาพต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้น จึงมีการลงทุนสูงทำให้รายได้เฉลี่ยลดลงเรื่อยๆ ผู้ทำสวนต้องหาโคขุนมาเลี้ยงเสริมเพื่อนำเอาต้นข้าวโพดและเปลือกข้าวโพดเป็นอาหารให้วัว และนำขี้วัวไปใส่พืชยืนต้น เช่น มะม่วง ลำไย ที่ปลูกไว้เป็นรายได้เพิ่มให้ครอบครัว และการขายวัวที่เลี้ยงก็ถูกพ่อค้าเอาเปรียบคือจะซื้อไปขาย จนกว่าจะได้เงินถึงจะมาจ่ายบางครั้งนานถึง 3-4 อาทิตย์ จะมีบางครอบครัวมีที่ดินใกล้ลำน้ำแม่ทา จะปลูกพืชผักสวนครัวไว้เก็บขายในชุมชนตลอดปีซึ่งทำรายได้ดีพอสมควร จะทำเป็นจำนวนมากไม่ได้ด้วยตลาดยังไม่มี หลายครอบครัวในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรเลี้ยงโคนม เป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ผู้ประกอบดีมาก เป็นอาชีพที่ต้องมีการลงทุนสูงและให้เวลาในการทำงานมาก ไม่มีเวลาพักผ่อน และรวมกิจกรรมของชุมชนเป็นปัญหาทางวัฒนธรรม จึงทำให้เป็นอาชีพของคนกลุ่มน้อยที่มีแหล่งให้กู้ยืมเงินสูงมาลงทุน มีไม่ถึง 5 เปอร์เซ็นต์ของชุมชน แต่เป็นแบบอย่างในการร่วมตัวการประกอบอาชีพที่ดีเพราะมีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคนม ให้บริษัทผลิตนมมารับซื้อโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ผู้เลี้ยงจะเป็นสมาชิกของบริษัทโดยตรง การรับเงินใช้ระบบผ่านธนาคาร เป็นความยุติธรรมที่เกษตรกรได้รับ

มีคนในชุมชนจำนวนหนึ่งใช้แรงงานเนืองด้วยไม่มีที่ทำกิน โดยไปเป็นลูกจ้างในโรงงานที่นิคม อุตสาหกรรมลำพูน โดยต้องนั่งรถรับจ้างไปทำงานรายได้ที่ได้มาเป็นค่ารถและค่าอาหารที่ต้องซื้อทุกอย่างเพราะไม่มีเวลาไปหาของกินตามธรรมชาติ และจะหมดไปกับการดูแลสุขภาพเนื่องด้วยการทำงานในโรงงานเป็นงานที่ทำลาย

สุขภาพ โดยไม่ได้พักผ่อนเพียงพอและได้รับอากาศที่เจือปนด้วยสารพิษเป็นจำนวนมาก ที่ไม่ไปทำงานนิคมเนื่องด้วยอายุเกิน สามสิบปี และไม่มีวุฒิการศึกษา (ม.6) ต้องรับจ้างทำสวนกับผู้ที่ทำสวนแต่ไม่ค่อยมีมาก เพราะชุมชนนี้จะลงแขกกันทำงาน จึงเกิดปัญหาคนขาดรายได้ในชุมชนมีมาก

จะมีการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนการประกอบอาชีพให้คนว่างงาน เช่น กลุ่มผลิตผ่านวม กลุ่มทำขนมหวาน ไม่สามารถช่วยเหลือในระยะยาวได้ เนื่องด้วยการขาดความต่อเนื่องการทำงาน เช่น กลุ่มทำผ่านวมเอาชาวบ้านไปฝึก 60 วันมีค่าตอบแทนให้จบโครงการให้เงินทุนไปดำเนินงานต่อ ต่อชาวบ้านทำต่อไม่ได้เนื่องจากขาดตลาด และการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ก็เช่นกัน ในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่ก็จะเป็นการดูแลของทางปศุสัตว์เกี่ยวกับการให้ความรู้กับกลุ่มเลี้ยงโคนม และการแก้ปัญหา และการให้วัคซีนวัวในกลุ่มเลี้ยงโคนม

1.6 ปัญหาของชุมชน

ชุมชนบ้านท่ากู่เป็นชุมชนที่อาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่ช่วยการดำรงชีวิต เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นส่วนผลักดันให้ปัญหาต่างเกิดขึ้นในชุมชนบ้านท่ากู่ เช่น

1.6.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ของชุมชนไม่มีเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มทุกด้าน ทำให้รายรับน้อยกว่ารายจ่าย ปัญหาหนี้สินเกิดขึ้นกับทุกครอบครัว สิ่งที่น่ามาซึ่งหนี้สิน คือ รายได้น้อย รายจ่ายสูง สาเหตุแห่งรายจ่ายสูง คือ สภาพสังคมเปลี่ยน ในชุมชนขาดการวิเคราะห์การบริโภค หลงทางตามกระแสความต้องการของสังคม สร้างค่านิยมที่ผิดจากธรรมชาติของชุมชน เกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวในการสร้างรายได้สำหรับคนบางกลุ่ม ในส่วนชุมชนต้องเร่งพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ของชุมชน โดย วิธีเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ให้อยู่คู่กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนให้ได้

1.6.2 ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก เข้ามาในชุมชนโดยเลียนแบบจากการเห็นชุมชนอื่น จากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ หนังสือต่าง ๆ จะมีบางกลุ่มในชุมชนที่บริโภคและเลียนแบบที่ไม่วิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดตามมา เป็นกลุ่มที่เป็นอนาคตของชุมชน คือกลุ่มเยาวชน และกลุ่มที่ไม่รู้เท่าทัน นิยมเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างชุมชน เช่น การแต่งกายด้วยสายเดี่ยว การดื่มของมีแอลกอฮอล์ การบริโภคอาหารสำเร็จรูป การใช้ภาชนะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ และที่ร้ายคือเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมที่ชุมชนจะป้องกันแก้ไขและป้องกัน ก่อนที่จะรอให้ทางบ้านเมืองมาช่วย อาจจะสายเกินไปสำหรับลูกหลานในชุมชน หรือชีวิตของผู้คนในชุมชน

1.6.3 ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านท่ากู่ดำรงชีวิตด้วยการอาศัยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านไม่เข้าใจการใช้ ดูแล ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ให้เกิดคุณค่าแบบยั่งยืน มีการนำทรัพยากรมาใช้โดยไม่มีการทดแทน การทำลายป่าแบบไม่เจตนา เช่นการเผาป่าให้เห็ดออก ป่าไม้แหล่งต้นน้ำถูกทำลายจากบุคคลหลายฝ่ายทำให้น้ำแห้ง สัตว์ที่อาศัยน้ำก็หายไป ฝนแล้ง ทำนาทำสวนได้ผลไม่ดี การจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนในเรื่องการกำจัดขยะไม่ดี ทั้งขยะไม่เป็นที่ ไม่รู้วิธีการแยกขยะ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

ปัญหาขาดแคลนน้ำ ปัญหาดินเสื่อมสภาพ

1.6.4 ปัญหาความยากจนของชุมชน ขาดทักษะการประกอบอาชีพ ขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ปัญหาการจัดการปัญหาที่พบไม่เป็นระบบ

1.6.5. ปัญหาความแตกต่างด้านความคิด ชุมชนบ้านท่ากุ่มเริ่มเข้าสู่การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านมาก กลุ่มและหลายถิ่นฐาน ทำให้การรับรู้ การนำความรู้ ความคิดเห็น จากที่ต่าง ๆ มาพูดคุยกันทำให้เกิดความขัดแย้ง ไม่ยอมรับ เนื่องด้วยยังขาดผู้นำที่มีความรู้ประสบการณ์ในด้านการประสานความคิดและการเชื่อมโยงความคิดของชาวบ้าน เป็นสาเหตุทำให้ชาวบ้านแยกกลุ่มกันอยู่ คิดในแนวเดียวกันก็จะพูดคุยกันรู้เรื่อง ไม่ยอมรับฟังความคิดของกลุ่มอื่นอย่างไม่มีเหตุผล

2. ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

1.1 **ขั้นเตรียมการ** การดำเนินงานในขั้นเตรียมการนี้เป็นการสร้างความเข้าใจให้เกิดกับกลุ่มคนที่จะมาร่วมดำเนินงานโดยใช้วิธีนำเสนอ เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา และความต้องการ กิจกรรมที่ทำ ได้แก่

- การทำความเข้าใจคณะครูโรงเรียนบ้านท่ากุ่ม ถึงปัญหาและความจำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนลักษณะการจัดการศึกษาเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสาร เอกสารพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อร่วมกันศึกษาถึง ปัญหา และความจำเป็นในการเตรียมตัวปรับเปลี่ยนลักษณะการเรียนการสอน ผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย คณะครู โรงเรียนบ้านทาภู ผลที่เกิดขึ้น คณะครูที่เข้าร่วมมีความเข้าใจมากขึ้น ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบ บูรณาการ

- ทำความเข้าใจกับคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อสำรวจ ความต้องการของชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน ณ โรงเรียนบ้านทาภู อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวความคิดร่วมกับคณะครู ชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สำรวจความต้องการของชุมชน สามารถรูป ความต้องการของชุมชนได้ ดังนี้

ด้านครู ให้ครูเน้นการเรียนการสอนที่อบรมนิสัยให้เติบโตเป็นคนดีมีประสิทธิภาพในสังคม ตรวจงาน และให้คำแนะนำเด็กอย่างละเอียด สร้างข้อตกลงร่วมกับเด็กนักเรียนเรื่องความไม่รับผิดชอบการทำงานตาม ความเหมาะสม เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชนให้มากขึ้น เน้นการสอนแบบปฏิบัติจริง แก้ไขปัญหานัก เรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดหาทุนการศึกษาและเสื้อผ้ามาบริจาคให้เด็กอย่างเป็นธรรม ควรให้ชุมชนเข้ามาร่วม เป็นกรรมการในการพิจารณาทุน ดูแลน้องอนุบาลด้วย ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา เน้นกีฬามารยาทเด็กให้เหมาะสม เพื่อให้เด็กเรียนรู้แบบทันสมัย เป็นคนดี มีวินัย เรียนร่วมกันอย่างมีความสุข ร่าเริงแจ่มใส และมีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัยจากยาเสพติด

ด้านนักเรียน เน้นการทำงานบ้าน ลงโทษเด็กด้วยการตีบ้างเพื่อเด็กจะได้กลัว การบ้านควรให้เด็ก น้อย ๆ แต่ให้ทุกวัน สอนเด็กให้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง ดำรงชีวิตในแต่ละวันได้อย่างเหมาะสม เป็นคนดีของ สังคม ไม่เสเพลเสพติด และให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุ

ด้านโรงเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดกิจกรรมเน้นปฏิบัติจริงบ่อย ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออก ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับ รู้เรื่องของโรงเรียนเพื่อได้เข้าร่วมงานโรงเรียนทุกครั้ง

ด้านการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยึดเด็กเป็นสิ่งสำคัญ มีสื่อที่ สนับสนุนการเรียนการสอนที่หลากหลายทันสมัย และเน้นการให้เด็กได้ลงปฏิบัติจริง เช่น การเกษตรในท้องถิ่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น สอดแทรกวิถีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อปลูกจิตสำนึกตั้งแต่เด็ก ส่ง เสริมการสืบทอดภูมิปัญญา การใช้ภาษา การเล่นเกมกีฬา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกับชุม ชนทั้งคณะครูและนักเรียน เช่น ร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

ทางชุมชนนั้นมีความต้องการที่ให้นักเรียนอยู่โรงเรียนบ้านทาภู ไม่ต้องการให้ย้ายไปรวมกับโรง เรียนบ้านทาป่าสัก เห็นด้วยกับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชุมชน แต่มีบางคน

ที่ยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการเรียนการสอน เพราะกลัวว่าบุตรหลานของตนจะได้รับความรู้ไม่เพียงพอ ไม่สามารถที่สอบแข่งขันกับที่อื่น ๆ ได้

นอกจากนี้ได้มีการคัดเลือกตัวแทนศึกษาดูงานการจัดกระบวนการเรียนการสอนระบบปฏิรูปการศึกษา และร่วมเวทีแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ๆ เช่น โรงเรียนทาป่าสัก โรงเรียนศรีบัวบาน โรงเรียนศรีบัววัน และโรงเรียนศรีสุพรรณ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งเข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีต่าง ๆ ของทางสถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค เพื่อจะได้นำแนวคิด แนวทางการดำเนินงานของแต่ละแห่ง มาปรับใช้ในโครงการ

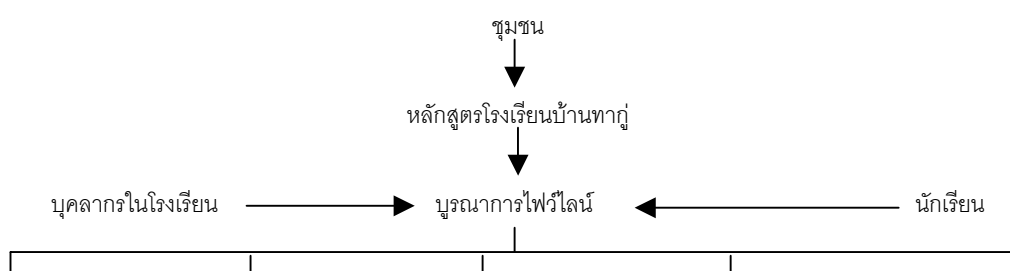
- นำเสนอแนวคิดและแนวทางพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่อชุมชนเพื่อรวบรวมแนวคิด แนวทางการพัฒนาจากชุมชน บนพื้นฐานการเรียนรู้ร่วมกัน

เมื่อได้ข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลความต้องการของชุมชน ต่อการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการประชุมเพื่อหารือแนวทางการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอน ผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย คณะกรรมการวิจัย คณะครูโรงเรียนบ้านทาปู่ คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และสมาชิกในชุมชนบ้านทาปู่

ผลการดำเนินงาน ทุกฝ่ายให้ความสนใจ และร่วมกันวางแผนทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเห็นว่า นอกจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ควรเพิ่มด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กในการดำเนินชีวิตให้มากขึ้น โดยเน้นการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้เด็กได้รักษาไว้สืบต่อไป ซึ่งเสนอแนวทางได้ 5 ประเด็น คือ การรักษาอัตลักษณ์ การดูแลรักษาตนเอง การพัฒนาท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาของท้องถิ่น การประกอบอาชีพสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และเรื่องเสริมสร้างด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับคณะครูกำหนดโครงสร้างการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาปู่

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับคณะครู ได้นำข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดเป็นโครงสร้างการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาปู่ ได้ดังนี้

สืบฮีตสถานฮอย ตามรอยบรรพชน	ตัวตงหมู่เฮา ฮู้จักฮักษา	พัฒนาท้องถิ่น อิงภูมิปัญญา	พึ่งพาอาชีพ รักษาสืบวงศ์ลื้อม	ยอมรับความรู้ ก้าวสู่เทคโนโลยี
ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ หมอเมือง ตำนาน ภาษา การแต่งกาย	ร่างกาย จิตใจ	ตำรายาพื้นบ้าน การนวดแผนโบราณ วนเกษตร (สมุนไพร) การประดิษฐ์ของใช้ การทำอาหาร การทำของว่าง	เกษตรผสมผสาน เกษตรยั่งยืน การปลูกพืชหมุนเวียน การอนุรักษ์ธรรมชาติ เกษตรเชิงธุรกิจ	ระบบประชาธิปไตย ก้าวล้ำ นำยุค ข่าวสาร ทันโลก ศึกษา ดูงาน นวัตกรรมการเรียนรู้ เครื่องทุนแรง

- นำโครงสร้างการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้เสนอต่อชุมชนเพื่อหาบุคคลร่วมดำเนินงานจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อร่วมหาแหล่งสนับสนุนร่วมดำเนินงานในรูปแบบของการวิจัยร่วม วันที่ 6 กันยายน 2543 ได้เล่าถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ทำมา และการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการโฟว์ไลน์ (ตามโครงสร้างด้านบน) จากนั้นเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนแนวความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนแบบใหม่ พบว่า

- เด็กได้เรียนรู้บางอย่างจากพ่อแม่มาบ้างแล้ว ครูอาจจะไม่ต้องสอน
 - อยากให้เด็กได้เรียนรู้ทุกอย่าง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 - มีกลุ่มเยาวชนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ทางโรงเรียนอยากให้เป็นสถานที่เรียนรู้ของนักเรียน โดยดึงกลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้เข้าร่วม
- ☐ โรงเรียนเข้าร่วมโครงการเยาวชนเกษตร เมื่อ ปี พ.ศ. 2541 พอปีที่ 2 ก็ได้รับรางวัลที่ 1 ปีที่ 3 มีงบ 47,000 บาท ซึ่งเด็กจะลงหุ้น ๆ ละ 100 บาท เด็กจะแบ่งเป็นกลุ่ม 5 กลุ่ม มีกลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงปลา และกลุ่มปลูกพืช ซึ่งทุกกลุ่มจะมีคนในชุมชนเข้าร่วม

เนื่องจากโรงเรียนบ้านทาภูซึ่งมีเด็กนักเรียนทั้งหมดจำนวน 83 คน ครูผู้สอน จำนวน 6 คน ซึ่งนับว่าน้อยมากทั้งเด็กนักเรียน และครูผู้สอน ตามเงื่อนไขแล้ว โรงเรียนจะต้องถูกยุบและให้เด็กไปเรียนที่โรงเรียนทาปากัก ซึ่งผู้ปกครองยังต้องการให้เด็กเรียนอยู่ที่เดิม โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาโรงเรียนถูกยุบ ก็คือ ให้ทางผู้ปกครองต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

ผู้ปกครอง และผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสนใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ โดยจะมีการประชุมร่วมกันเดือนละครั้ง เพราะที่ผ่านมาไม่มีการประชุมกันก่อน เมื่อให้เด็กลงไปเรียนกับผู้ปกครองหรือผู้รู้ก็พบปัญหา เช่น ขาดวิทยากรหรือผู้รู้ที่จะมาช่วยสอนให้ คนที่สอนก็สอนหรือถ่ายทอดไม่เป็น

1.2 ขั้นตอนกิจกรรม ได้กำหนดแผนงานและระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม กิจกรรมอย่างชัดเจน ได้แก่

- คณะกรรมการดำเนินงาน ศึกษาและทำความเข้าใจในโครงสร้างการพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

คณะกรรมการดำเนินงานวิจัย ได้มาร่วมหารือเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในโครงสร้างการพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในระบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ทำให้คณะกรรมการมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนการสอนระบบใหม่ที่เน้นเด็กนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

- นำโครงสร้างมากำหนดแผนงานการดำเนินงานและนำเสนอผู้เกี่ยวข้องกับแผนเพื่อทำความเข้าใจ และ ร่วมดำเนินงานตามแผนงาน

หลังจากมีการกำหนดแผนการดำเนินงานแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานก็ได้มาร่วมกันวางแผน วางบทบาทหน้าที่ จัดคนที่เกี่ยวข้อง ในการทำงาน ตารางสอน และผู้รับผิดชอบแต่ละวิชา โดยได้ศึกษาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ ผู้รู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ ซึ่งได้แหล่งเรียนรู้และผู้รู้ตามความเหมาะสม ดังนี้

มรรค 1 สืบฮีตสานฮอย ตามรอยบรรพชน เลือก การทำมาหากิน ด้วยการปลูกข้าวสาลี โดยใช้พื้นที่ป่า ไกล่สวนลุงสมหวัง เสนางาม เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม และให้ลุงสมหวัง เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน

มรรค 2 ตัวต้นหมูเฮา ู้จักักษา เลือก การดูแลหญิงมีครรภ์และทารกแบบโบราณ โดยเรียนกับแม่ฮุยจุม ถานนัสลัก ซึ่งเป็นหมอดำแหยในหมู่บ้าน และแม่ฮุยฟอง โยธาใหญ่ แม่ฮุยที่มีลูกมากที่สุด ในหมู่บ้าน ให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้านของแม่ฮุยทั้งสอง

มรรค 3 พัฒนาท้องถิ่น ิงภูมิปัญญา เลือก ตำรายาพื้นบ้าน ยาต้มรักษาโรคเรื้อรังหวาร โดยให้ออกไปศึกษาข้อมูลพื้นฐานกับ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับตำรายา ในหมู่บ้านมี 3 ท่าน คือ พ่อฮุยหนานสิงห์ เสนางาม พ่อฮุยศรีมูล กันธิมา และพ่อฮุยหนานจำลอง พงศ์เก

มรรค 4 พึ่งพาอาชีพ ักษ์สิ่งแวดล้อม เลือก เกษตรแบบผสมผสาน โดยใช้พื้นที่สวนของคุณไสว ปัญญาใหญ่ บ้านพาน้อย กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ไม่ไกลโรงเรียน และเรียนรู้วิธีการจัดการเกษตรผสมผสานกับ ผู้อำนวยการศูนย์ถ่ายทอดงานเกษตรและเทคโนโลยี ตำบลทาบลาดุก และฝึกปฏิบัติกับผู้รู้ในชุมชนเรื่องการเลี้ยงสัตว์ จากคุณวัลภา ศรีนาม และคุณรังสรรค์ ธิตุลдук และเรียนรู้การปลูกพืช จากคุณมาลี ทศพนัสลัก

มรรค 5 ยอมรับความรู้ นำสู่เทคโนโลยี เลือก การศึกษาดูงาน เสนอที่จะไปศึกษาดูงาน 2 แห่ง คือ จังหวัดพะเยา หรือ จังหวัดลำปาง

จากการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการพูดคุยกันเรื่องเนื้อหาที่ถ่ายทอดให้กับเด็ก มีการทำตารางการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ประสานทางผู้รู้ในการจัดสรรเวลาในการถ่ายทอดให้กับเด็ก

กิจกรรมนี้ได้มีการจัดทำเนียบแหล่งเรียนรู้ ผู้รู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนบ้านทาเก้ รวมทั้งได้ตารางการเรียนการสอน

- คณะกรรมการดำเนินงาน ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานต้องสรุปกิจกรรมร่วมกันทุกครั้ง กับคณะกรรมการวิจัยร่วม นำข้อมูลจากการสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งมาร่วมพิจารณา 10 กิจกรรม

หลังจากการทำกิจกรรมคณะกรรมการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้รู้ ผู้ปกครองนักเรียน และแกนนำชุมชน ได้ร่วมกันสรุปบทวนเนื้อหา ทั้งจากที่ได้พูดคุยกัน และจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ถ่ายทอดต่าง ๆ เช่น พูดคุยถึงปัญหาที่พบจากการทำกิจกรรม และการวางแผนทางแก้ไขปัญหามา พร้อมทั้งการหาแนวทางการดำเนินงานต่อไป นอกจากนี้มีการนำเสนอผลการจัดกระบวนการเรียนการสอนหลักจากที่ได้ทำในภาคเรียนที่ 1 ทั้งวิชาบูรณาการและวิชาหลัก โดยนำผลงานของนักเรียนมานำเสนอ และร่วมกันแลกเปลี่ยน ซึ่งผลสะท้อน คือ งานในภาคเรียนที่ 1 มีมากเกินไป นักเรียนไม่มีเวลาวางช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน และนักเรียนบางคนทำงานไม่เสร็จ เนื้อหาในชิ้นงานไม่ชัดเจน ดูไม่รู้เรื่อง เด็กนักเรียนและผู้ปกครองบางคนยังไม่เข้าใจ รวมทั้งผู้ปกครองยังห่วงเรื่องกระบวนการเรียนรู้ในวิชาหลักว่าจะไม่เพียงพอ ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนมีปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้

จากการสรุปกิจกรรมร่วมกันและจากผลสะท้อนที่เกิดขึ้นได้ มีการทบทวนวางแผนงานมรรคใหม่ เน้นการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ต้องมีการปรับกระบวนการทำงานในแต่ละกิจกรรมโดย ครูผู้ประสานงานต้องบูรณาการเนื้อหา ผู้สังเกตต้องบันทึกข้อมูลที่พบเห็นทุกครั้ง เพื่อที่จะได้นำมาจัดกระบวนการ และต้องมีการทำความเข้าใจร่วมกันก่อนทั้ง วิทยากร ครูผู้ประสานงาน และผู้สังเกตการณ์การเรียนการสอน

1.3 ขั้นสรุปบทเรียน กิจกรรมที่ทำ ได้แก่

- คณะกรรมการวิจัยได้สรุปผลการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ และนำผลการดำเนินงานเสนอต่อชุมชนในรูปของการจัดนิทรรศการ โดยให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชม และเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ มีการตอบข้อซักถาม สัมภาษณ์ ต่อการดำเนินงานที่ผ่านมา

วันที่ 28 มีนาคม 2544 มีการจัดนิทรรศการและประชุมก่อนปิดภาคเรียน ผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย ผู้ปกครองในชุมชน 75 คน นักเรียน 83 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 2 คน เจ้าหน้าที่จาก สปอ. แม่ทา 1 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 3 คน และคณะกรรมการวิจัย 13 คน ในการดำเนินงานเป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบเป็นการจัดนิทรรศการ โดยนำผลงานของนักเรียนในแต่ละชั้นเรียน แยกเป็นรายวิชาให้เห็นชัดเจน มีนักเรียนประจำแต่ละชั้นเพื่อนำเสนอ อธิบาย และบันทึกความคิดเห็นต่อผลงาน

ผลการดำเนินงาน ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนมากขึ้น

- ร่วมสรุปบทเรียนทั้งหมดกับเจ้าหน้าที่ สกว.ภาค ผู้รู้และผู้มีประสบการณ์รวบรวมเก็บข้อมูลคณะกรรมการวิจัย สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย

วันที่ 11 ธันวาคม 2543 ณ โรงเรียนบ้านทาภู มีผู้เข้าร่วมประชุม 20 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการวิจัย ผู้รู้ในชุมชน และตัวแทนจาก สกว. กระบวนการเป็นการนำเสนอการดำเนินงานที่ผ่านมา แลกเปลี่ยนซักถามแนวคิด ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา

เป้าหมายของการทำงานวิจัย คือ ผลที่จะเกิดกับนักเรียน คณะกรรมการวิจัย แหล่งงบประมาณสนับสนุนภาพลักษณ์ของโรงเรียน การพัฒนาชุมชนไปพร้อมกับพัฒนาโรงเรียน มีคำถามจากแหล่งทุนว่า ทำไมพวกเราถึงทำการวิจัยในหัวข้อการเรียนการสอน ทั้งที่เป็นหน้าที่ของครู ทำไมถึงต้องพึ่งกองทุน และทำไมโรงเรียนต้องพึ่งชุมชน ซึ่งทีมวิจัยเสนอว่า การศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความช่วยเหลือ ความร่วมมือจากทุกด้าน ทุกคนในชุมชนสามารถเป็นแบบอย่าง หรือเป็นครูถ่ายทอดความรู้ สู้ลูกหลาน และนักเรียน ได้ตลอดเวลา ผู้ปกครองมีความคิดที่ไม่อยากให้โรงเรียนทาภูเป็นโรงเรียนที่ไม่มีเด็กเรียน อยากให้มีอยู่ในชุมชนบ้านทาภู โดยขอความร่วมมือผ่านทุกฝ่ายและทางชุมชนบ้านทาภูเต็มใจให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกด้าน ถึงแม้โรงเรียนจะไม่มีผู้บริหารก็ตาม สรุปผลการเรียนการสอนที่ผ่านมาโดยนำผลงานของผู้เรียนเสนอให้ดูและนำนักเรียนมาอธิบายถึงผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ของมรรคที่ผ่านมา ซึ่งผลของการนำเสนอนักเรียนยังไม่สามารถอธิบายและสรุปได้ จะเป็นการตอบคำถามของผู้สอบถามเพียงอย่างเดียว โดยมีเสนอแนะให้สอนนักเรียนรู้จักวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เลือกแบบอย่างที่ดี

ที่ประชุมได้ร่วมกันตั้งข้อสังเกตต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมา มีการสอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเปล่า เกิดปัญหาอะไรบ้าง หาแนวทางแก้ไขปัญหากันอย่างไร ปัญหาการขาดรายได้ของผู้เข้าร่วมทำงาน เพราะทางโรงเรียนไม่มีรายได้ มีแต่รายจ่าย

สรุปปัญหาและแนวทางได้ดังนี้

- เวลาของผู้สอนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน พบว่าผู้สอนเต็มใจสละเวลาตามแต่ว่าง และไม่ติดภาระจำเป็นจริง ๆ มีการจัดตารางสอนให้ตรงกับช่วงเวลาที่ว่าง และควรรหาคำตอบแทนให้ผู้สอน เพื่อทดแทนรายได้ของผู้สอนจากการทำหน้าที่เดิม
- ชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ผู้นำต้องประชุมชี้แจงทุกครั้งที่มีการรวมตัวของชุมชนไม่ว่า สถานที่ใดของชุมชน
- ระยะเวลา การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงเวลาของชุมชนที่จะมีเหตุการณ์ ประเพณี ช่วงการประกอบอาชีพค่อนข้างจะชัดเจน ควรทำปฏิทินการทำงานของชุมชนและปฏิทินการทำงานของโรงเรียน เพื่อลดปัญหาการทำงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โดยสรุปแล้ว การเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนกระบวนการเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนนั้น ต้องให้เวลากับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การกระทำในลักษณะเร่งรัดไม่เป็นผลดี เช่น การสอนของปราชญ์ชาว

บ้านควรปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ การกำหนดเกณฑ์หรือเวลาให้ปราชญ์ชาวบ้านจะทำให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ไม่ต่อเนื่อง และการประสานความเข้าใจในงานที่ทำของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สังเกต ผู้ประสานงาน ผู้เรียน ควรนำข้อมูลที่ได้มาสรุปร่วมกันทันที ไม่ควรทิ้งช่วง หรือปล่อยเวลาผ่านไป เพราะจะทำให้กระบวนการดำเนินงานของคณะทำงานเปลี่ยนไป ดังนั้น ในส่วนของการคัดเลือกบุคคลทำงาน ต้องมีคุณสมบัติที่พร้อมสำหรับการเรียนรู้เพื่อที่จะเข้าใจถึงกระบวนการทำงานอย่างแท้จริง

3. การสร้างกระบวนการจัดการของชุมชนที่ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การสร้างกระบวนการจัดการของชุมชนที่ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เริ่มจากการนำเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจและความจำเป็นถึงการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นต้นมาเพื่อเชื่อมต่อการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ความต้องการต่อการจัดการศึกษาของชุมชน ในความต้องการมีส่วนร่วมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชนได้ ซึ่งชุมชนต้องร่วมดำเนินงานและมีความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นนโยบายของทางราชการเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนางานด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของชุมชน
- การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มาจากความรู้ความเข้าใจทุกฝ่าย โดยมีการคิดร่วมกันทุกขั้นตอน สรุปแนวคิดลงสู่การปฏิบัติร่วมกัน หาแนวประเมินผลร่วมกัน จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
- หลักสูตรชุมชน การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนเป็นพื้นฐานการพัฒนาชุมชน ซึ่งในกระบวนการสร้างหลักสูตรชุมชน ก็อาศัยการพัฒนาชุมชนเป็นแบบอย่าง โดยสอบถามความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และนำเสนอ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ 2542 เพื่อหาแนวทางสร้างหลักสูตรชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไปสู่ระบบการพัฒนาชุมชนต่อไป
- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชน สืบสานภูมิปัญญาชุมชนโดยนำเข้าสู่การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นไปแบบธรรมชาติ เพื่อปลูกฝัง ให้ชุมชน รัก ห่วงแหน ภูมิปัญญาของชุมชนและสืบสานต่อไปด้วยความภาคภูมิใจ
- ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกของผู้ที่อยู่ในชุมชนต้องรู้และเข้าใจที่มาที่ไปและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัย และเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการคิดโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตนเอง
- ปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้การวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ที่ผ่านมาและจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เปรียบเทียบ คิดค้นหาสาเหตุ เพื่อคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหานั้นโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

ซึ่งสถานการณ์และเนื้อหาเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมโยงให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่ผ่านมากกระบวนการเรียนรู้จะเกิดกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ในการดำเนินงานครั้งต่อไป ยังคงต้องใช้เนื้อหา ขั้นตอน และกระบวนการแบบเดิม แต่เพิ่มการสร้างความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น ส่วนเนื้อหาที่จะจัดเป็นสาระของการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ต้องเป็นเนื้อหาที่มาจากความเข้าใจ และพอใจ ของชุมชนอย่าง

ชัดเจน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่ตามมาของการจัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยเนื้อหาตามโครงสร้างของหลักสูตรชุมชน ซึ่งผลการจัดที่ผ่านมาสามารถ แสดงรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในมรรคที่ 1 สืบฮีตสานฮอย ตามรอยบรรพชน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำมาหากินของคนรุ่นก่อนคือการปลูกข้าวสาลี โดยใช้ภูมิปัญญาในชุมชนที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว สาลี คือ ลุงสมหวัง เสนางาม มาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนและผู้ร่วมงานเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน สามารถ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันถึง ปัญหาและความต้องการ ขั้นตอน วิธีการ ในการทำมาหากินด้วยการ ปลูกข้าวสาลี และวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนรู้สามารถนำประสพ การณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในมรรคที่ 2 ตัวตนหมู่เฮา รู้จักศึกษา ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ของคนตั้งครรรค์และการเลี้ยงดูทารกแบบคนรุ่นก่อนใช้ภูมิปัญญาที่มีประสบการณ์ในชุมชน คือ แม่ฮ้อย จุม ถาพนัสลัก ซึ่งเป็นหมอดำแย ช่วยถ่ายทอดความรู้ และให้แม่ฮ้อยฟอง โยธาใหญ่ ซึ่งเป็นแม่เฒ่าที่มีลูกดก และสามารถเลี้ยงดูลูกให้รอดชีวิตได้ทุกคนมาช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน ผลจาก การเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้ได้รู้และเข้าใจวิถีดูแลสุขภาพแบบเดิมแล้วเชิญเจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์ สถานีอนามัยมาปาสัก มาให้ความรู้แบบปัจจุบันให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมและเป็นไปได้ เลือกไว้เป็นแนวทางปฏิบัติของตนเองได้ต่อไป

การจัดกระบวนการเรียนรู้มรรคที่ 3 พัฒนาท้องถิ่น อิงภูมิปัญญา ได้เรียนรู้กับตำรายาพื้นบ้านที่ มีในชุมชนด้วยในหมู่บ้านท่ากุ่มมีผู้รู้เกี่ยวกับตำรายาเมืองอยู่หลายท่านจึงส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้ เป็นการ สนับสนุนภูมิปัญญาและหาแนวทางนำเอาภูมิปัญญาเหล่านั้นมาพัฒนาชุมชนของตนเองได้ โดยให้ผู้รู้เกี่ยวกับ ตำรายาเมืองที่มีในชุมชนเข้ามาถ่ายทอดความรู้ คือ พ่อฮ้อยหนานสิงห์ เสนางาม พ่อฮ้อยศรีมูล กันธิมาพงศ์ และ พ่อฮ้อยหนานจำลอง พงศ์เก้ ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้และรู้จักตำรายาหลายชนิดที่มีอยู่หมู่บ้านและเรียนรู้วิธีการสร้าง ตำรายาตำรักษาโรคโรคผิวหนัง ซึ่งการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้ได้ประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้จักสมุนไพร การเก็บ สมุนไพรมาสกัดด้วยยา วิธีการสร้างยาเมือง วิธีการใช้ยาเมือง ทำให้ผู้เรียนรู้สนุกสนานเรียนรู้ด้วยความเป็นกัน เองรักและผูกพันกับผู้รู้เหมือนญาติผู้ใหญ่ อยากเรียนรู้ถึงวิธีการผลิตเมืองและการหาสรรพคุณของสมุนไพรที่มี อยู่ในชุมชนซึ่งจะเรียนรู้ต่อไปในภาคเรียนต่อไป

การจัดกระบวนการเรียนรู้ มรรคที่ 4 พึ่งพาอาชีพ รักสิ่งแวดล้อม ได้นำปัญหาของชุมชนที่ ทำลายสภาพแวดล้อมด้วยการทำมาหากินของชุมชนที่เข้าปุ๋ยเคมีมากเกินไป โดยใช้แนวคิดตามพระราชบัญญัติ

การทำเกษตรแบบผสมผสานมาจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการพาไปดูกิจกรรมที่สถานที่ที่เป็นแบบอย่างเช่นการปลูกพืชผักที่ปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์ที่ครบวงจร ที่มีอยู่ในชุมชน จึงจัดกิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง และขอให้ผู้รู้ในชุมชนมาช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้เรียน การเลี้ยงวัวขุน โดย นาย ลังฉันท ธิตุลдук มีประสบการณ์ในการดูวัวเพื่อซื้อขาย และการเลี้ยงหมู นางวัลภา ศรีนาม มีประสบการณ์ในการเลี้ยงหมูแบบครบวงจร เช่น การเลี้ยงแม่พันธุ์ การผสมพันธุ์ การทำคลอด การเลี้ยงขุน การเชือดชำแหละ การจำหน่ายเนื้อหมู และการผสมอาหารหมู นาง มาลี ทศพนัสลัก มีประสบการณ์ในด้านการปลูกพืชตามฤดูกาลไว้รับประทานและเหลือจำหน่าย ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมหลายด้านทั้งประสบการณ์การทำงาน การคิดคำนวณ การหารายได้เสริมจากการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมอยู่ในระยะสั้นจึงทำให้ผู้เรียนวิเคราะห์เห็นข้อดีข้อเสียเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมปฏิบัติเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในมรรคที่ 5 ยอมรับความรู้ ก้าวสู่เทคโนโลยี ใช้กิจกรรมพานักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียนไปดูงานที่สนับสนุนการเรียนการสอนตามมรรคต่าง ๆ ด้วยกัน ผลที่ได้รับทำให้ความเข้าใจของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนชัดเจนขึ้นและความรู้ที่ได้รับสามารถนำมาเป็นแนวปรับเปลี่ยนพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหลายด้านเช่น ด้านการอนุรักษ์สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน การคิดค้นหาภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการดำรงชีวิตมาประยุกต์จัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

การปรับเปลี่ยนกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมเป็นการคิดและทดลองสอน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการ ความเหมาะสม และตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในขณะนั้น ๆ ซึ่งการดำเนินงานนั้น ควรมีการรวบรวมข้อมูล ปัญหา ความต้องการ ที่ต้องการพัฒนาเพื่อกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานจากความต้องการของทุกฝ่าย และทำความเข้าใจกับชุมชนให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มความต้องการให้ ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม การจัดระยะเวลาต้องเป็นไปตามความเหมาะสมของชุมชน หลีกเลี่ยงระยะเวลาที่ชุมชนต้องทำงานที่จำเป็น เช่น ช่วงเวลาปลูกข้าว เกียวข้าว และ เก็บข้าวโพด ใช้สถานที่ ใช้โรงเรียนเป็นตัวเชื่อมเนื่องด้วยลูกหลานของชุมชนอยู่ในโรงเรียนสามารถขอความร่วมมือจากชุมชนได้สะดวกกว่า สรุปวิธีการดำเนินงานตามกิจกรรมตามระยะเวลาต่าง ๆ ชี้แจงชุมชน รับรู้ทุกฝ่ายเพื่อประสานความร่วมมือและคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมและมีความเต็มใจเข้าร่วมทีมดำเนินงาน ควรให้ผู้นำและทีมงานวิจัยพบกันบ่อยกว่าเดิมเพื่อการเก็บข้อมูลอย่างหลากหลายและต่อเนื่องจากช่วยให้ได้บทเรียนที่ชัดเจนเหมาะสมตามความต้องการของทุกฝ่าย สามารถสร้างเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้ชุมชนใกล้เคียงนำไปพัฒนางานของชุมชนได้ หรือรู้จักขยายเครือข่ายแนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ แนวทางที่สรุปและปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 มีดังนี้

มรรคที่ 1 สืบฮีตสานฮอย ตามรอยบรรพชน

เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่มีอยู่ในชุมชนให้มียุ่อยู่กับชุมชนเพื่อเป็นสมบัติทางภูมิปัญญาให้รุ่นลูกหลานได้ชื่นชมและเลือกปฏิบัติตามด้วยความพอใจและชื่นชมในชุมชนของตนเอง ใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่อง ดนตรีพื้นเมืองการแสดงพื้นบ้าน

มรรคที่ 2 ตัวตนหมูเฮา รู้จักจักษา

เพื่อให้รู้จักการดูแลสุขภาพร่างกาย ดูแลสุขภาพจิตใจของตนเองและคนใกล้เคียง บนพื้นฐานของการพัฒนางานทั้งระบบ การเข้าใจและการนำเอาภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ มาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการคิด ค้นคว้า วิเคราะห์เพื่อมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสืบทอดไปสู่รุ่นลูกหลาน ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้จาก การละเล่นพื้นบ้าน เป็นการส่งเสริมสุขภาพ

มรรคที่ 3 พัฒนาชุมชน ค้นหาภูมิปัญญา

เพื่อเสาะแสวงหาภูมิปัญญาที่มีในชุมชน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าโดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้จาก การเรียนรู้ตำรายาเมือง ต่อเนื่องจากภาคเรียนที่ผ่านมา

มรรคที่ 4 พึ่งพาอาชีพ รักษาสิ่งแวดล้อม

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาสิ่งแวดล้อมในการทำมาหากินและประกอบอาชีพแบบยั่งยืนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การรวมทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

มรรคที่ 5 ยอมรับความรู้ นำสู่เทคโนโลยี

เป็นการเสาะหานวัตกรรมที่ช่วยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ไปสู่เป้าหมาย โดยพัฒนาจากภูมิปัญญา นำภูมิปัญญามาวิเคราะห์และปรับใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยใช้กระบวนการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

จากการปรับเปลี่ยนเนื้อหา กิจกรรม ตามความเหมาะสมและความต้องการของทุกฝ่าย ได้คัดเลือกบุคคลที่ให้ความสนใจและสนับสนุนเข้าร่วมเป็นทีมดำเนินงานวิจัย และกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ จัดทำโครงสร้างการทำงานของทีมงานและร่วมกันพิจารณาแนวทางดำเนินงานเพื่อนำไปปฏิบัติในภาคเรียนที่

การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นภารกิจที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อการนำเอาปัญหาที่พบ มาปรับเปลี่ยนแนวทางดำเนินงานให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านคุณภาพและด้านปริมาณ ในแผนงานการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู ที่ผ่านมา เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความ สำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยนำบทเรียนจากการทำงานมาปรับ เปลี่ยน แผนดำเนินงานให้เกิดกระบวนการทำงานตามความเหมาะสมจากทุกฝ่าย โดยใช้วิธีคัดเลือกบุคคลเข้า ร่วมทำงานตามความพร้อมและความเหมาะสม โดยยึดหลักการทำงานจากการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมที่นำแนวคิดและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายเป็นแนวทางพัฒนางานด้านต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งข้อมูลจาก การเสนอแนะการแสดงความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ผู้รู้ภูมิปัญญา ยินดีและเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่กับลูกหลาน ถ้าสิ่งเหล่านั้นเป็นความ ต้องการของลูกหลานเมื่อลูกหลานเรียนรู้แล้วต้องช่วยกันสืบทอดต่อไป

ผู้สังเกตการสอนจากชุมชน เด็กนักเรียนมีความสนใจไม่เท่ากัน กลุ่มที่สนใจเรียนรู้และตั้งใจเก็บข้อมูล สามารถจัดทำเป็นชิ้นงานที่น่าชื่นชมการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ทำให้ตนเองได้มีความรู้แลกเปลี่ยนความรู้กับ หมู่คณะเกิดความคิดว่ามีเนื้อหาอีกมากที่ลูกหลานควรเรียนรู้และสืบทอด

ผู้ปกครองนักเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตาม ความต้องการแต่ความต้องการของเด็กบางคนไม่ชอบไม่เรียนจึงไม่มีชิ้นงานหรือทำงานได้ไม่ดีและไม่เกิดการ เรียนรู้

นักเรียน ชอบการเรียนรู้แบบนี้ ทำให้ได้มีความรู้หลายด้าน เวลาเรียนสนุกผู้สอนไม่ดุ พูดคุยเข้าใจง่าย มีเวลาทำงานมาก

ครูผู้สังเกต การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายต้องประสานความ เข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อกำหนดแนวทางถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ผู้เรียนมีความพอใจต่อการเรียนรู้ เพื่อให้การ เรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ครูต้องประสานความรู้ในลักษณะบูรณาการเนื้อหาที่ได้รับตามสาระการเรียนรู้โดย สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ตนเอง

ผู้ร่วมดำเนินงานวิจัย การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นเรื่องของโรงเรียนให้ทางครูเสนอแนวทางทางผู้นำ ชุมชนยินดีให้การสนับสนุน จากการที่ได้พบกันบ่อยครั้งทำให้เข้าใจถึงความจำเป็นของการจัดกระบวนการเรียน รู้มากขึ้นกว่าเดิม

ผู้มีส่วนรับรู้ ศิษยานุศิษย์ การสร้างความเข้าใจของทุกคนที่มีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะส่งเสริม และผลักดันให้การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมาย ต้องอาศัยระยะเวลาและความตั้งใจของผู้มีส่วน ร่วมทุกคน

ผู้รับผิดชอบโครงการ การจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอนการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ครูผู้สอนสามารถรู้และเข้าใจในปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องวางแผนการทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน กระบวนการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทุกคนที่มีส่วนร่วมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

1. เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความสามารถทุกขั้นตอนทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

การดำเนินกิจกรรมโดยมีการประชุมแลกเปลี่ยนแนวคิดเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำข้อมูลจากการประชุมแต่ละครั้งเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ในระยะแรกจะเป็นการชี้แจงทำความเข้าใจให้ชุมชนทราบถึงการดำเนินงานของทีมงานวิจัยว่าทำไปโดยมีวัตถุประสงค์ไม่ต้องการให้โรงเรียนยุบรวมตามนโยบายของทางราชการ โดยให้ชุมชนเข้ามาร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเสาะหาผู้รู้ ภูมิปัญญา หรือปราชญ์ ที่มีอยู่ในชุมชน มาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงการอนุรักษ์ สืบสาน ภูมิปัญญาของชุมชน โดยครูประสานการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้บูรณาการกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้รับผลสะท้อนจากการแสดงความคิดเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวบุคลากรในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจ เกรงว่าบุตรหลานตนเองจะไม่ได้เรียนหนังสือ การดำเนินงานอยู่ในช่วงเวลาน้อยเกินไป ไม่สามารถสรุปให้เห็นชัดเจนว่ากิจกรรมที่จัดเกิดผลดีผลเสียที่มองเห็นชัดเจน ในการชี้แจงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มคนที่เข้าร่วมจะเข้าใจและสนับสนุนให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมต่อไป เพื่อผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว และเต็มใจให้ความร่วมมือในหลักการแต่มีการเสนอแนะให้ทีมงานประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในกลุ่มคนที่ไม่เข้าใจและไม่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเป็นการประสานความเข้าใจ ถ้าชุมชนไม่เข้าใจผลที่ตามคือจะไม่ได้รับความร่วมมืออย่างจริงจัง

2. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

การดำเนินงานจะเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยจัดตั้งเป็นทีมงานดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผนงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมสรุปงานเพื่อพัฒนางาน และประชาสัมพันธ์งานที่ทำให้ทุกฝ่ายในชุมชนเข้าใจ จึงเป็นกระบวนการที่ต้องทำความเข้าใจในทีมงานถึงวัตถุประสงค์และความคาดหวัง ที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายในลักษณะแตกต่างกันไป ผลที่เกิดจากการดำเนินที่ผ่านมา ทีมงานยังไม่เข้าใจในแผนงานอย่างชัดเจน และผลการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน ด้วยระยะเวลาดำเนินงานน้อย การให้ความร่วมมือของทีมงานยังติดขัดเรื่องเวลาและภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในชุมชนหลายด้าน ในส่วนความพอใจ ความต้องการของทีมงาน ยังมีความต้องการที่จะร่วมมือดำเนิน

งานต่อไปโดยอาศัยอุปสรรค ปัญหา ที่พบจากทำงานผ่านมาเป็นตัวปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดในโอกาสต่อไป ซึ่งกระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมนี้สามารถพัฒนากระบวนการคิดของทีมงาน และมีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งทีมงานตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจ ในปัญหาและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกัน ให้กับชุมชนเป็นไปในแนวเดียวกัน และพัฒนาการทำงานของทีมงานเพื่อผลที่เกิดกับลูกหลานนักเรียน ทีมงาน และพัฒนาชุมชน ต่อไป

จากผลการดำเนินงานวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนแบบเดิม

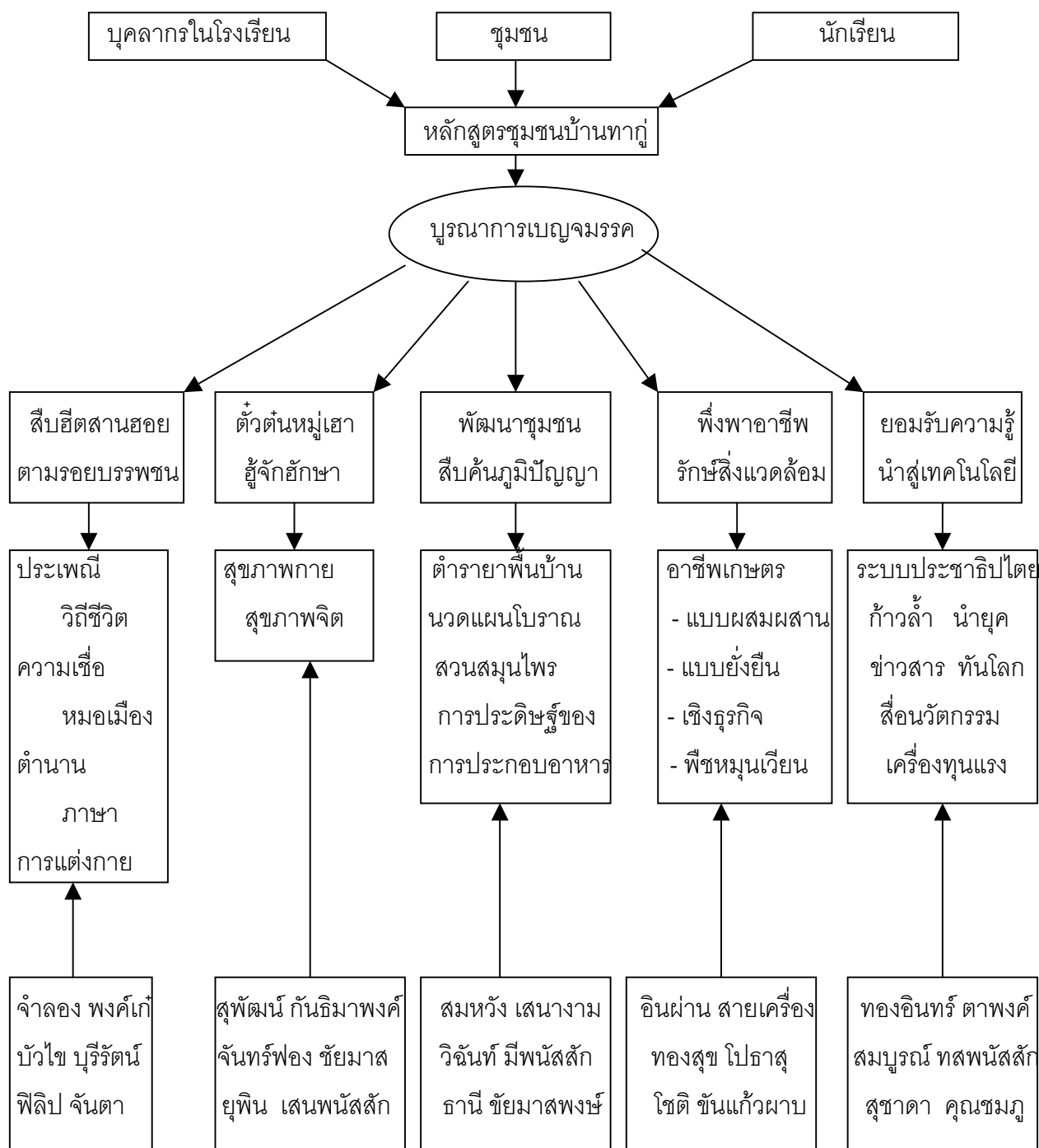
การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านทาภูในช่วงก่อนดำเนินงานวิจัยพบปัญหาในด้านบุคลากร ครูผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน ตำแหน่งผู้บริหารไม่มี ต้องใช้ครูสายการสอนปฏิบัติงานด้านบริหารแทน หน่วยงานทางราชการจึงร่วมแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนระดับอนุบาล 1-2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 -2 ไปเรียนเรียนร่วมกับโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงโดยดำเนินงานในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2542 ซึ่งการนำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่นนั้นทำให้เกิดปัญหาด้วยความไม่เข้าใจของผู้นำชุมชน ความแตกต่างของความเป็นอยู่ของนักเรียนและความห่วงใยลูกหลานของผู้ปกครองในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจของนักเรียนด้วยนักเรียนยังอายุน้อยความรับผิดชอบมีน้อยต้องตื่นเช้าเพื่อนั่งรถเดินทางไปโรงเรียนจึงเป็นภาระของผู้ปกครองเพิ่มขึ้นในเรื่องการเตรียมหาอาหารให้นักเรียนรับประทานบางครั้งไม่ทันเวลาที่นักเรียนรีบไปโรงเรียนด้วยผู้ปกครองมีอาชีพที่ต้องใช้เวลาในช่วงเช้ามีดทำงาน จึงทำให้เกิดปัญหาหลายด้านทำให้ชุมชน โดยคณะกรรมการโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนรวมตัวกันไปขอความเห็นใจจากส่วนราชการให้ลูกหลานกลับมาเรียนในโรงเรียนเดิม โดยให้เหตุผลดังกล่าวและไม่อยากให้โรงเรียนต้องยุบในอนาคต ซึ่งในการไปเรียนร่วมกับโรงเรียนใกล้เคียงในครั้งนั้นใช้เวลา สองเดือน ชุมชนจึงได้รับเอาลูกหลานกลับมาเรียนที่โรงเรียน บ้านทาภูเหมือนเดิมในช่วงก่อนปิดภาคเรียนที่ 2 ชุมชนจึงมาร่วมปรึกษาหาแนวทาง เสนอแนะแนวทาง เพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานตนเอง และเป็นจังหวะเดียวกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาในส่วนของการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในชุมชน

หลักสูตรชุมชนบูรณาการเบญจมรรค

คณะครูโรงเรียนบ้านทาภู มีทั้งหมด 6 คน ต้องรับผิดชอบนักเรียน 8 ระดับชั้น ด้วยผู้บริหารโรงเรียนไม่มีตำแหน่งให้ จึงมีการปรึกษาหารือกันในช่วงแรกเราจะปฏิรูปการศึกษาในส่วนการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างไรจึงจะเหมาะสมและเกิดผลดีที่สุด ในช่วงปิดภาคเรียนคณะครูจึงศึกษาหาความรู้เพื่อหาแนวทางการปฏิรูปโดยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเตรียมคนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา หลายครั้ง และได้มีโอกาสสมัครเข้าร่วม อบรมสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพครู เพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระหว่างวันที่ 5 – 7 เดือนพฤษภาคม 2543 จึงเกิดแนวคิดตรงกันเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู จะต้องทำอย่างไร โดยจะมีการพูดคุยกันในช่วงนั่งรถไปกลับในการอบรมทุกวัน คณะครูที่ร่วมเข้าอบรมจะเห็นด้วยกับแนวทางที่จะนำมาปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบ บูรณาการ จึงกลับมาขยายความคิดและขอความคิดเห็นและสนับสนุนจากคณะครูทุกคน คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งทุกฝ่ายเห็นด้วยจึงร่วมกันวางแผนดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยร่วมมือกันจัดทำโครงสร้างหลักสูตรชุมชน โดยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และทุกคนต้องหาความรู้ประสบการณ์เพิ่มจากการอบรมสัมมนา และการไปดูงานที่เขาจัดได้ดี จึงได้โครงสร้างหลักสูตรและ คำจำกัดความของหลักสูตรชุมชนบ้านทาภู คือ หลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค

รูปแบบหลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค

ในระยะเริ่มแรกคณะครูทุกคนมีส่วนในการจัดทำรูปแบบของหลักสูตรโดยกำหนดมาจากเนื้อหาและสภาพแวดล้อมในชุมชนผสมผสานกับสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นหลักสูตรแกนกลาง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ได้จัดทำรูปแบบของหลักสูตรได้ดังต่อไปนี้

จากรูปแบบของหลักสูตรได้นำทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยจัดโครงสร้างหลักสูตรกับเวลาการจัดสาระการเรียนรู้ โดยอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นเนื้อหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นที่ศึกษาค้นคว้าและขอความร่วมมือจากผู้รู้ ภูมิปัญญาในชุมชน ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ในช่วงนั้น พบปัญหาของความไม่พร้อม ความไม่เข้าใจของทุกฝ่าย จึงกลับมาทบทวนใหม่ จากการประชุมปรึกษาหารือกับคณะครูและกรรมการโรงเรียน ถึงการจัดกระบวนการ

การเรียนรู้ในลักษณะนี้ชุมชนมีความสนใจให้การสนับสนุนบางส่วน จึงหาแนวทางพัฒนาโดยจัดหาจัดตั้งคณะกรรมการจากชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินงาน และช่วยประชาสัมพันธ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบหลักสูตร บูรณาการเบญจมรรค นำเอาปัญหาที่พบจากภาคเรียนที่ 1 ปี 2543 มาปรับเปลี่ยนแก้ไขให้เหมาะสม โดยคณะกรรมการจากทุกฝ่ายรับรู้และร่วมกันวางแผนดำเนินงานในภาคเรียนที่ 2 ปี 2543 โดยกำหนดแผนงาน วิธีดำเนินงาน นำเสนอให้ผู้ปกครองรู้และทำความเข้าใจ แนวทางการดำเนินงานได้จากความต้องการของผู้เข้าร่วมเสนอแนวทางซึ่งจะมีผู้สนใจ อยากเรียนรู้ของชุมชน ผู้เรียน และร่วมมือกันเสาะหาผู้รู้ภูมิปัญญาที่ต้องมาร่วมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งแผนดำเนินงานในภาคเรียนที่ 2 ปี 2543 และต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก

สิ่งที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรชุมชน บูรณาการเบญจมรรค

จากการดำเนินงานของหลักสูตรชุมชน บูรณาการเบญจมรรค ของโรงเรียนบ้านทาเก้ ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านมา 3 ภาคเรียน ซึ่งในแต่ละครั้งจะนำเอาปัญหาและอุปสรรคมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยยึดตามแนวนโยบายที่ว่า ดี เก่ง มีสุข เป็นกระบวนการที่ผู้เรียน และผู้สอนจะต้องได้ในอัตราส่วนที่เท่า ๆ กัน จะทำให้เกิดผลดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ บูรณาการ เบญจมรรค

นักเรียน เป็นบุคคลที่เป็นเป้าหมายหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างสูงสุด ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้งต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานชอบที่จะร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากการสอบถามความรู้สึก การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน สามารถวัดได้ถึงความสุขที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่นักเรียนได้จากการร่วมกิจกรรมเป็นตัวพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

ครูผู้สอน เป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นบุคคลที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการดำเนินงานตามแผนงานจะช่วยพัฒนาครูผู้สอนได้ทุกด้านด้วยเหตุการณ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องอาศัยไหวพริบและทักษะพิเศษของครูผู้สอน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองโดยศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ มาเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนและผู้ร่วมงานเกิดความตึงเครียด เบื่อหน่าย ครูผู้สอนต้องปรับบุคลิกตนเองเป็นคนที่มีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความรู้รอบด้าน และทำตัวเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ครูผู้สอนมีโอกาสได้เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา

ชุมชน เป็นส่วนที่สนับสนุนให้กำลังใจทุกฝ่าย ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรชุมชน ประสบผลสำเร็จดีที่สุดหรือไม่เน้นชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่สุด ในการร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียน บุตรหลานของตนเอง ซึ่งทุกฝ่ายในชุมชนต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือผลที่ได้ก็เกิดกับชุมชนทั้งหมด ซึ่งในชุมชนมีบุคคลหลายกลุ่มที่ได้รับผลจากการจัดกระบวนการเรียนรู้

ผู้ปกครองนักเรียน จะเป็นส่วนที่รับรู้ถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหลักสูตรชุมชน ในช่วงระยะแรกผู้ปกครองนักเรียนบางส่วนไม่เข้าใจ ไม่อยากให้อาจารย์จัดการการเรียนรู้ในลักษณะนี้ด้วยเกรงว่าลูกหลานจะไม่ได้เรียนหนังสือ จากการที่ได้นำเสนอผลการเรียนรู้เมื่อสิ้นภาคเรียนทั้งสามภาคเรียนที่ผ่านมา ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจและให้การสนับสนุนให้ลูกหลานได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ในลักษณะนี้มากขึ้นจะสังเกตจากนักเรียนมีอุปกรณ์การเรียน การจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอทั้งที่ต้องมีการใช้จ่ายบ้างทางผู้ปกครองก็ยินดีสนับสนุนลูกหลานในส่วนการร่วมประเมินผลการเรียนรู้ของลูกหลานตนเองนั้นผู้ปกครองให้ความสนใจบางส่วน ถ้าพบปัญหาและไม่เข้าใจผู้ปกครองจะติดต่อสอบถามจากครูโดยตรง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียน ครูผู้สอนกับผู้ปกครองนักเรียน

ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาในชุมชน เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนต่อชุมชนต่อลูกหลาน ให้ความร่วมมือ ให้ความรู้ ด้วยความจริงใจเสียสละ โดยไม่ได้รับตอบแทนเป็นสิ่งของมีค่า ผลที่ท่านได้รับคือความภูมิใจ และการเป็นที่ยอมรับของชุมชน และเป็นสิ่งที่ชุมชนชื่นชมให้ความเคารพนับถือทุกท่านจะดีใจมากที่มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์และความรู้สึกที่ดีต่อลูกหลานและผู้ที่มีส่วนรับรู้ทุกคน ทำให้เกิดความผูกพัน ความอบอุ่น ต้องการให้ลูกหลานรับรู้และเรียนรู้เพื่อสามารถสืบทอดและนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน

บุคลากรที่เป็นผู้นำในชุมชนและบุคคลที่ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ได้รับประสบการณ์ความรู้ จากการร่วมดำเนินงาน การศึกษาดูงาน การประชุมชี้แจง การพบเห็นจาก สื่อ การประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์ วิทยุ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ได้พัฒนาความคิด และให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมาตลอด และเกิดความภูมิใจในโรงเรียนของตนเองเมื่อได้รับกล่าวชม การมาเยี่ยมชมจากคณะต่าง ๆ ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้เป็นพลังเสริมให้บุคคลกลุ่มนี้เสียสละเวลามาร่วมกันทำงานร่วมพัฒนาโรงเรียนในจิตสำนึกที่ดีว่า โรงเรียนเป็นของชุมชน ทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือกันรับผิดชอบและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทุกด้านผลประโยชน์ที่ได้รับตกกับลูกหลานและชุมชนตนเอง

กลุ่มองค์กรของชุมชนให้การสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. ได้ร่วมกิจกรรมโดยให้ความรู้ สนับสนุนการจัดกิจกรรม ร่วมวางแผนการทำงานทำให้เกิดการเรียนรู้นำไปพัฒนาการทำงานในกลุ่มแต่ละกลุ่มและสามารถให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนางานต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งผลจากการทำงานเป็นกลุ่ม และการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เป็นการพัฒนาระบบงานไปพร้อมกัน

ความต่อเนื่อง

จากการดำเนินงานตามหลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค ที่ผ่านมา 3 ภาคเรียน ทำให้เกิดแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน สามารถจัดเป็นหลักสูตรโรงเรียนบ้านท่ากู่ที่ได้มาจากชุมชน มีโครงสร้างชัดเจน สามารถเลือกเนื้อหาได้ตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เป็นเนื้อหาในการจัด

กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียนโดยยึดหลักการเรียนแบบบูรณาการกับทุกสาระการเรียนรู้ให้เกิดทักษะกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละมรรคนั้นจะต้องนำข้อมูลที่ผ่านมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อขอแนวทางที่เหมาะสมเลือกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเลือกเนื้อหาตามความต้องการของผู้เรียน ในส่วนกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องวางแผนดำเนินงานจากทุกฝ่ายรับรู้กำหนดเป็นแผนงานไว้ให้ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้ในแต่ละภาคเรียน ซึ่งในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ได้สรุปปัญหาข้อดีข้อเสีย และได้วางแผนเนื้อหาการเรียนรู้ในมรรคต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

มรรคที่ 1	สืบฮีตสานฮอย ตามรอยบรรพชน เลือเรียน ตำนานหมู่บ้านทาภู
มรรคที่ 2	ตัวต้นหมุเฮา ฐักักฮักษา เลือเรียน กีฬากีฬานักเรียน
มรรคที่ 3	พัฒนาชุมชน สืบค้นภูมิปัญญา ต่อเนื่องด้วยการทำข้าวแคบสมุนไพร
มรรคที่ 4	พึ่งพาอาชีพ รักสิ่งแวดล้อม เติมกิจกรรมการรวมทุนและเพิ่มทรัพยากรธรรมชาติ
มรรคที่ 5	ยอมรับความรู้ นำสู่เทคโนโลยี เรียนการจัดการห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ในการดำเนินงานตามหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องมีทุนหรืองบประมาณสนับสนุน ด้วยผู้รู้และภูมิปัญญานั้นเสียสละเวลาทำมาหากินมาสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในระยะเวลาที่ไม่แน่นอนคงไม่กระทบต่อเวลาทำมาหากิน แต่การให้ผู้รู้และภูมิปัญญาชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้จนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และสืบทอดได้นั้นต้องใช้ระยะเวลา จึงจำเป็นต้องคิดถึงค่าตอบแทนที่ผู้รู้ควรได้รับทดแทนกับการเสียเวลาทำมาหากินของท่าน ผู้ร่วมดำเนินงานจึงเห็นความจำเป็นต้องหาทุนหรืองบประมาณมาสนับสนุนในส่วนนี้เพื่อให้การศึกษาของโรงเรียนบ้านทาภูพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม จึงร่วมมือจัดทำโครงการ กองทุนเพื่อการศึกษา โดยระดมทุนจากการบริจาคจากผู้ดำเนินงานและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำเงินทุนที่ได้ไปฝากไว้กับกองทุนเพื่อการพัฒนาบริหารจัดการ นำดอกผลที่ได้มาใช้จ่ายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านค่าตอบแทนผู้รู้ การสนับสนุนการศึกษาดูงาน การดำเนินงานด้านเอกสาร เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระยะยาว ในการหาทุนสนับสนุนตอนนี้งยังได้ทุนจำนวนไม่มากทางคณะกรรมการจึงจัดทำโครงการจัดการทุนพัฒนาการศึกษาเพื่อผลักดันให้ชุมชนรับรู้และเห็นความจำเป็นในการจัดหาทุน จนเข้าใจถึงความจำเป็นที่ของชุมชนต้องจัดหาทุนมาสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนสามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ว่า บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความสามารถทุกขั้นตอนเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งกระบวนการวิจัย เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดความเข้าใจ การให้ความร่วมมือและการค้นหาความต้องการ ที่แท้จริงของผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีโอกาสศึกษา ประชุม พุดคุย ในจำนวนบ่อยครั้ง ทำให้ชุมชนเข้าใจในหลักการกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ทุกขั้นตอน ซึ่งกระบวนการทำงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย ทำให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในส่วนของการจัดการศึกษาของลูกหลานเป็นภาระหน้าที่ที่ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

พัฒนาการทำงานเพื่อมุ่งหวังให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับโครงสร้างการจัดการศึกษา ชุมชนเข้ามามีส่วนพัฒนาการวัดกระบวนการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมในการวัดกระบวนการเรียนรู้ ชุมชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจรักภูมิในโรงเรียนการวัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

บทเรียนที่ได้จากการทำโครงการวิจัย

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรมเกิดจากความต้องการให้บุตรหลานที่มีที่เรียนอยู่ในชุมชน ไม่ต้องย้ายไปเรียนที่อื่น ต้องการให้มีสถานศึกษามีอยู่ในชุมชนตนเอง เป็นความต้องการของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน
2. ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เกิดจากต้องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และบูรณาการเนื้อหาไปทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ร่วมสืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เป็นความต้องการ ของ กลุ่มครู กลุ่มกรรมการโรงเรียน และกลุ่มนักเรียน
3. ความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรมเกิดจากต้องเรียนรู้กระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนสอน เป็นความต้องการของ กลุ่มครูผู้สอน และ นักเรียน
4. ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเกิดจากความต้องการประสานการทำงานกลุ่มไปสู่การพัฒนางานหมู่บ้านด้านอื่น ๆ คือกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ครูผู้สอน
5. ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เกิดจากต้องการเรียนรู้ และประเมินการทำงานของทีมงานวิจัย เสนอแนวทาง คือกลุ่ม ศึกษานิเทศก์ กลุ่มผู้ประเมินงานวิจัยจากสถาบันวิจัยต่าง ๆ
6. ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เกิดจากแบบอย่างการวัดกระบวนการ ไปดำเนินงานในชุมชนตนเอง คือกลุ่มผู้สนใจทั่วไป

ความร่วมมือและความขัดแย้ง

ความเข้าใจของชุมชนบางกลุ่มคิดเสมอว่าโรงเรียนคือการสอนหนังสือและการสอนหนังสือเป็นหน้าที่ของครูและถ้าครูไม่ทำหน้าที่ดังชุมชนเข้ามาทำงานแทนจะทำให้เกิดผลกระทบกับบุตรหลาน ทำให้บุตรหลานตนเองไม่ได้เรียนหนังสือ ทำให้ผู้ปกครอง พ่อแม่ ต้องมาเสียเวลากับการเรียนของลูกมากขึ้น เสียเวลาทำมาหากิน สร้างข่าวลือว่าการจัดการเรียนรู้ระบบนี้ไม่เกิดผลดี ทำให้คนไม่เข้าใจจะย้ายลูกไปเรียนที่โรงเรียนอื่น และมีบางรายมีฐานะดี นำลูกไปเรียนโรงเรียนเอกชนในเมือง เหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อโรงเรียน จะทำให้นักเรียนลดลง โอกาสยุบรวมโรงเรียนย่อมเป็นไปได้ง่าย จะมีการหารือในกลุ่มที่เข้าใจ จะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นอย่างไร ผลสรุปคือ จะมีการมอบหมายให้บุคคลที่น่าเชื่อถือและเข้าใจกระบวนการ เข้าชี้แจงเป็นรายบุคคล อธิบายให้เข้าใจและขอความร่วมมือเพื่อชุมชน และกลับย้อนมาขอความร่วมมือจากครู ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาหลักยังจัดให้เต็มที่ และเพื่อการพัฒนาบุตรของชุมชน ครูจะต้องเป็น คน ประสานการเรียนรู้ให้เข้าใจถึงกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ทุกอย่างที่สังคมต้องการ ชุมชน

ก็ควรเรียนรู้ชุมชนตนเองให้เข้าใจ เพื่อหาแนวทางพัฒนาชุมชนตนเองต่อไป ไม่ใช่ให้นักเรียนเรียนหนังสืออย่างเดียว ซึ่งไม่ใช่การพัฒนาการเรียนรู้แบบองค์รวม ซึ่งการแก้ไขความขัดแย้งกลับกลายเป็นการให้ความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น สังเกตจากความร่วมมือ การเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้นกว่าเดิม

บรรยากาศในการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามโครงการวิจัยการจัดกระบวนการเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวเปิดโอกาสให้ โรงเรียน และชุมชน ครูผู้สอน ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน ได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนแนวคิด กันบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันประสานความเข้าใจของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยการทำงาน ทุกครั้งเป้าหมายการทำงานเพื่อ ลูกหลานอนาคตของชุมชน แต่ผลที่ได้ตามมาคือการได้พัฒนาการทำงานของ บุคคลในชุมชน สามารถสร้างแนวทางพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมได้โดยอาศัยกระบวนการทำงาน ดังภูมิปัญญา ของชุมชนออกมาใช้ เป็นความภาคภูมิใจของชุมชน จึงทำให้บรรยากาศการดำเนินงานทุกครั้งเป็นไปในทางพึง พอใจ เกิดความประทับใจของทีมงาน อยากพบปะพูดคุยกัน การพูดคุยจะใช้ระยะเวลายาวนานก็ไม่เบื่อ เนื้อหา สารอะไรก็จะคุยกันสนุกสนานคลาไคลได้

ความสามารถของผู้นำ

การทำงานตามกระบวนการงานวิจัยสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้นำหรือทีมงาน ทั้งทักษะการคิด การนำเสนอ และการสรุปความ ซึ่งจะเห็นมีการพัฒนาขึ้นกว่าเดิม ถ้าที่จะเสนอ ถ้าที่จะพูด เนื่องด้วย กระบวนการวิจัยเปิดโอกาสให้ทีมงานพูดในสิ่งตนเองรู้ และเข้าใจ เพื่อสร้างความมั่นใจ และร่วมทำงาน แบบประชาธิปไตย ไม่มีการบังคับเร่งรัดและมีผู้นำบางคนสามารถเป็นวิทยากรแทนหัวหน้าโครงการ ในการนำเสนอ การบรรยาย สามารถรับรู้ และเข้าใจ กระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ของการทำงาน ได้เป็นอย่างดี พัฒนาแนวคิดร่วมกันของผู้นำไปสู่การพัฒนางานต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของชุมชน ในรูปการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนสืบต่อไป

กระบวนการทำงานเพื่อการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน

การทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึก และมีอุดมคติร่วมกันในการทำงานเพื่อพัฒนากระบวนการให้เกิดขึ้นกับชุมชน คือการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนเข้าร่วมจัดการและส่งเสริมการจัดระบบเรียนรู้ของโรงเรียนทุก ด้าน เพื่อทำให้เป็นแบบอย่างให้เห็นชัดเจนในพลังของชุมชนที่สร้างจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยเริ่มที่โรงเรียน โดยชุมชนต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่ ที่ต้องคอยดูแลรักษาสถานศึกษาของชุมชน และร่วมมือพัฒนาระบบการทำงานของสถานศึกษาด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการทำงานพึงพอใจและ เต็มใจร่วมทำงาน

กระบวนการสร้างจิตสำนึกจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การรับประทานอาหารเช้าของนักเรียน โดยมีแนวคิดจะทำให้นักเรียนมีอาหารเช้ารับประทานทุกวัน ร่วมทั้งการรับประทานอาหารเช้าที่บ้านทุกมื้ออย่างเพียงพอ ส่วนกระบวนการสร้างการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน พัฒนาทุนที่ได้มาจากการฝากของสมาชิก มาบริหารจัดการนำดอกผลที่ได้มาพัฒนางานด้านการจัดการศึกษาในกระบวนการทำงานของชุมชนเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขโดยการพึ่งพาตนเอง

ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับโครงการ

- บุคลากร
 - คณะครูโรงเรียนบ้านท่ากุ่มมีความสนใจ เข้าใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ทุกคนพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน
 - ประชาชนชาวบ้าน ในชุมชนบ้านท่ากุ่มมีผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่อนข้างมาก และทุกคนมีความเสียสละในการทำงานอย่างหนัก มีการให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับเด็กรุ่นใหม่อย่างตั้งใจ
 - แกนนำชุมชน มีความเข้าใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วม และพร้อมให้ความร่วมมือ
- สภาพแวดล้อม บ้านท่ากุ่มเป็นหมู่บ้านที่อยู่ไกลจากตัวเมืองลำพูน พื้นที่ติดต่อกับกิ่งอำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและป่าไม้ มีแหล่งที่เข้าไปศึกษาเรียนรู้มาก การดำเนินชีวิตอาศัยการพึ่งพาสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีความเอื้ออาทร แบ่งปันกัน ทุกคนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน
- สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จากปัญหาการยุบโรงเรียนรวมกับโรงเรียนบ้านท่าปาดัก ทำให้ทุกคนให้ความสนใจและร่วมมือกันมากขึ้น เพื่อให้ลูกหลานของตนนั้นไม่ต้องย้ายโรงเรียนไปเรียนที่อื่น รวมทั้งการตื่นตัวของชาวบ้านในการที่เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง
- งบประมาณการสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีงบประมาณในการดำเนินงาน เพื่อให้งานนั้นดำเนินอย่างต่อเนื่อง และมีความสะดวก รวดเร็วขึ้น เช่น ประชาชนชาวบ้าน แต่ละคนต้องเสียสละเวลาการทำงาน เพื่อสอนเด็กนักเรียน ควรที่จะมีค่าตอบแทนให้กับผู้รู้เหล่านี้ด้วย เพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนเวลาการทำมาหากิน ในการหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจของผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม เนื่องด้วยผู้ร่วมกิจกรรมบางคนไม่สนใจที่จะศึกษาและทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน และมาร่วมงานแบบไม่เข้าใจ คือมาฟังอย่างเดียวไม่แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไร สาเหตุส่วนตัวเป็นคนไม่พูด เมื่อไม่เข้าใจการดำเนินงานก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ยาก

2. ปัญหาความขัดแย้ง ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มคนบางกลุ่ม เนื่องด้วยความแตกต่างด้านความคิดและความต้องการจึงไม่เห็นด้วยกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งปัญหานี้ต้องใช้เวลา ใช้กลุ่มที่เข้าใจ ออกไปชี้แจง และขอความร่วมมือเป็นรายบุคคล และดึงเข้ามาร่วมเป็นที่งานดำเนินงาน

3. ปัญหาการดำเนินงานตามแผนงานไม่ได้ ในบางช่วงชุมชนจะมีภารกิจที่เลี้ยงไม่ได้การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเกิดปัญหาของการไม่มาร่วม และการมาร่วมแบบรีบเร่ง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานไม่ได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนเวลาให้เหมาะสมกับทุกฝ่าย กิจกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรเลือกบุคคลที่มีเวลามาร่วมดำเนินงาน

4. ปัญหาการสรุปบทเรียนของผู้ร่วมกิจกรรม การสรุปบทเรียนเป็นการวิเคราะห์สภาพการทำงานที่ผ่านมา กระบวนการทำงานที่ผ่านมาผู้เกี่ยวข้องหลายคนไม่เข้าใจที่มาที่ไปของการดำเนินงานด้วยไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่สนใจบ้าง ในวันสรุปบทเรียน จึงทำการสรุปข้อมูลไม่ได้ตามแผนการดำเนินงาน ต้องสร้างความเข้าใจให้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจอย่างชัดเจน

5. ปัญหาการขาดความรู้ และไม่มีประสบการณ์ในการสรุปบทเรียน ทำให้ผู้ดำเนินงานเชื่อมโยงข้อมูลที่ออกนอกกรอบงานไม่ได้ ทำให้เสียเวลามาก และไม่ได้ข้อมูลต้องศึกษาด้วยประสบการณ์ และการดูแบบอย่างบ่อย ๆ ไปดูงานวิจัยอื่น ๆ

6. ปัญหาทักษะการเก็บข้อมูลเพื่อใช้คำถามนำของผู้ประสานงาน ผู้ประสานงานในทีมจะเป็นคุณครูอาศัยความเคยชินของครูมักจะขาดทักษะการใช้คำถามเชิงให้คิด วิเคราะห์ มักจะทงไม่ได้ เมื่อผู้ตอบคิดไม่ออกจะรีบบอก ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ทีมงานต้องเน้นย้ำแก้ไขตนเอง

7. ปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุน ในการดำเนินงานต้องรบกวนเวลาในการประกอบอาชีพของผู้เกี่ยวข้องมาก ถ้ามีงบประมาณการเสียเวลาให้ผู้ร่วมกิจกรรมอย่างเพียงพอผลการเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมคงจะเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนกว่าเดิม

8. ปัญหาระยะเวลาดำเนินงานวิจัย อยู่ในระยะที่สั้น ควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอน จะเกิดผลสะท้อนในระยะเวลายาวนาน ระยะเวลาที่จัดให้ผู้รู้ หรือภูมิปัญญา เข้ามาถ่ายทอดความรู้ มีการกำหนดระยะเวลาชัดเจนและระยะสั้นทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ยังสรุปผลไม่ได้แบบเป็นรูปธรรม

9. ปัญหาไม่เข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยของทีมงาน เนื่องด้วยทีมงานไม่มีประสบการณ์ และไม่เข้าใจคำว่างานวิจัยจึงเกิดปัญหาการทำงานและการร่วมดำเนินงานบ่อยครั้ง แนวทางแก้ไขต้องพาทีมงานไปแสวงหาประสบการณ์บ่อย ๆ

ข้อเสนอแนะ

- สถานที่ที่ใช้ดำเนินงานวิจัย คือ โรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสม ด้วยเป็นการดำเนินงานด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของกลุ่มคนที่ เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านทาภู
- ระยะเวลาที่ใช้ดำเนินงานตามโครงการทั้งหมด อยู่ในระยะสั้นเกินไป ไม่สามารถสรุปข้อมูลอย่างชัดเจน ได้ และช่วงเวลาดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นการกำหนดระยะเวลาที่เป็นแบบราชการเกินไป ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมที่มีภาระจำเป็นที่เลี่ยงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่ครบตามแผนงาน และ การจัดเวลาให้แต่ละกิจกรรมน้อยเกินไปไม่สามารถให้ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้สังเกต สรุปงานได้ชัดเจน จำเป็นต้องนำปัญหาที่พบไปปรับเปลี่ยนแก้ไข การวางแผนดำเนินงานต่อไปให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
- งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัยตามแผนงาน ที่ให้ในส่วนของค่าจ้าง ค่าตอบแทน จ่ายเป็นค่าทดแทนการเสียเวลาของผู้ร่วมกิจกรรม ในส่วนของบุคคลที่ว่างงานแล้วเข้าร่วมกิจกรรม เป็นค่าตอบแทนที่เหมาะสม แต่ในส่วนของบุคคลที่ต้องสละงานจำเป็นเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมนั้นคงมีค่ามากกว่าเงินค่าตอบแทนที่ได้รับ เนื่องจากทำให้มองเห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการทำงานร่วมกัน ในการจัดการด้านงบประมาณเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความโปร่งใสชัดเจน และให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย และเน้นให้เข้าใจเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำงานด้วยความจริงใจตามความเหมาะสม
- การปรับเปลี่ยนกระบวนการในส่วนระยะเวลาและงบประมาณ ต้องวางแผนด้านเวลาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และแบ่งเวลาให้ผู้สอนทำกิจกรรมจนครบกระบวนการ เวลาสำหรับผู้ร่วมสังเกตให้ผู้ ปฏิบัติตกลงแบ่งเวลาตนเอง เพื่อให้ทุกอย่างดำเนินงานได้อย่างเต็มความสามารถ ด้านงบประมาณควรพิจารณาให้ผู้ร่วมงานหลีกเลี่ยงปัญหาปากท้องหรือภารกิจจำเป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- บุรชัย ศิริมหาสาคร. 2540. การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา. สารพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 16 อันดับที่ 129 เมษายน – มิถุนายน 2540.
- ประภาศรี รองภาศ. _____. **นี้แหละหลักสูตรท้องถิ่น ในชุดพัฒนาอาชีพสู่รายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา**. สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน.
- ประไพพรรณ บุญคง. 2541. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม วิชาพระพุทธศาสนา (ส 018) **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**.วารสารวิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2541 .
- พิมพ์พามา. 2540. **ความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. 2539. **แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)** .กรุงเทพฯ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. 2543. **การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

ภาคผนวก

คณะผู้วิจัยร่วม

โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู
ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

1. นาง สุชาดา คุณชมภู	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช
2. นาง ยุพิน เสนพนัสลัก	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช
3. นาง ธาณี ชัยมาสพงษ์	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช.
4. นาย อารี วงศ์พนัสลัก	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช.
5. นาย โชติ ชันแก้วผาบ	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช.
6. นาย ฟิลิป จันตา	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สปช.
7. นาย จินดา จายลัก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทาภู
8. นาย ทองอินทร์ ตาพงศ์	อบต.ประจำหมู่บ้านทาภู
9. นาย สมหวัง เสนางาม	อบต. ประจำหมู่บ้านทาภู
10. นาย สุพัฒน์ กันธิมาพงศ์	ผู้ใหญ่บ้านทาภู
11. นาย จำลอง พงศ์เก้	ผู้นำ อสม. หมู่บ้านทาภู
12. นาย วิวัฒน์ มีพนัสลัก	ประธานกลุ่มเยาวชนบ้านทาภู
13. นาง อุไรรัตน์ แก้วพงศ์	ประธานกลุ่มแม่บ้านบ้านทาภู
14. นาย บุญนพ ปาลี	กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านทาภู
15. นาง พิมพา แก้วพงศ์	กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านทาภู
16. นาง สายัญญ์ กันธิมาพงศ์	กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านทาภู
17. นาย อินผ่าน สายเครื่อง	หมอดินประจำหมู่บ้าน
18. นาง อรพิน โปธาสู	ตัวแทนศิษย์เก่าโรงเรียนบ้านทาภู
19. นาย เสกน เพียรพนัสลัก	ที่ปรึกษาด้านจัดการศึกษา
20. นางรัชณี สมบุตร	ที่ปรึกษาด้านการดำเนินงานวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

โครงการ การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู๋
ตำบลทาปลาดุก อำเภอ แม่ทา จังหวัด ลำพูน

สรุปรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1

.....
รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม พ.ศ 2544 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ 2544

ชื่อหัวหน้าโครงการ นาง สุชาดา คุณชมภู

หน่วยงาน โรงเรียนบ้านทาภู๋ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
สพช.

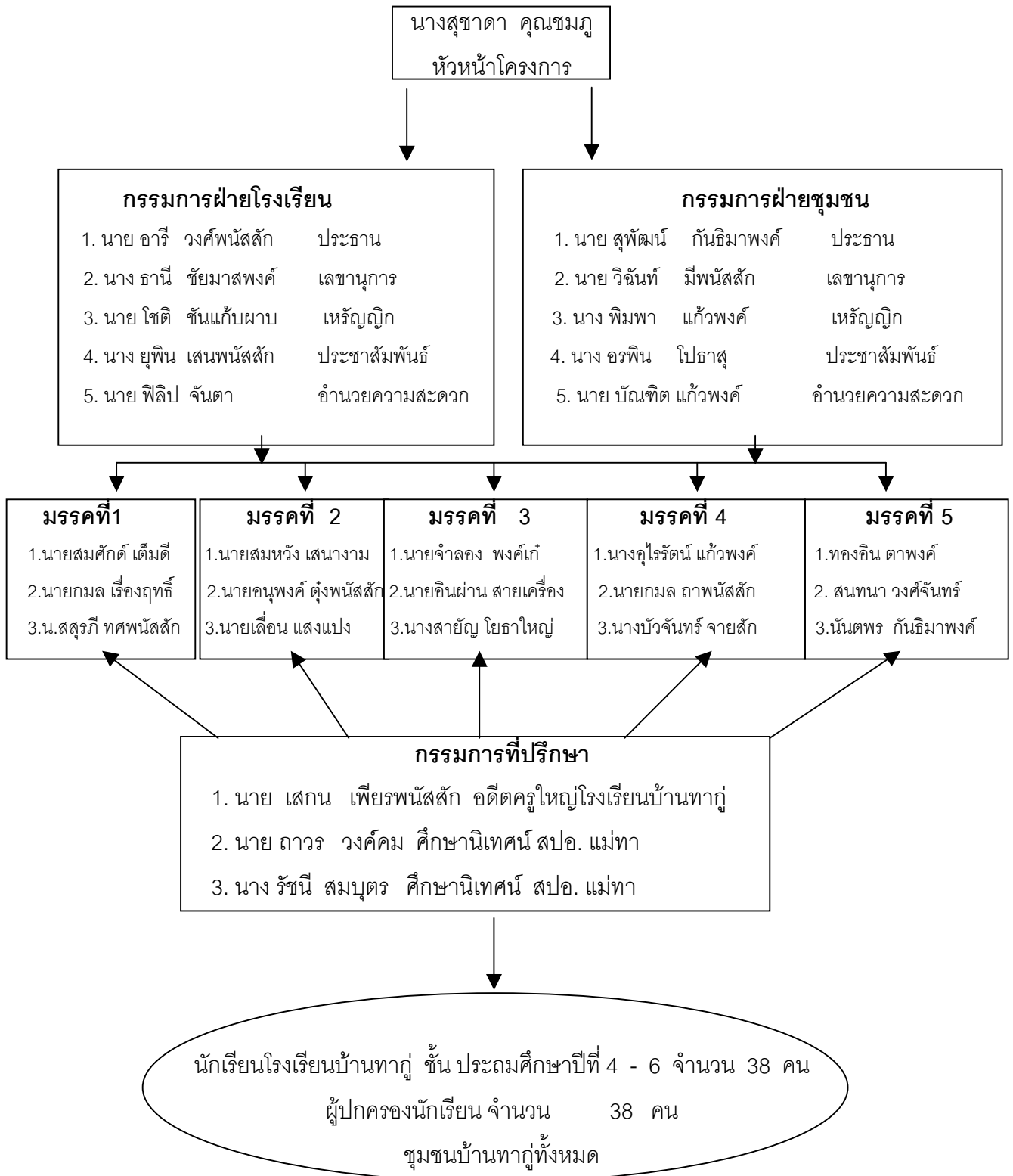
วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความสามารถทุกชั้นตอนเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง
- 2.เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1 การประชุมผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อนำเสนอผลงาน ตรวจสอบความพึงพอใจ ปัญหา ความต้องการเพื่อหาแนวทางการทำงานให้เหมาะสม และร่วมวางแผนการดำเนินงาน 2. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและร่วมดำเนินงาน เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนของนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน	1.ชุมชนเข้าใจถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้และให้การสนับสนุนตามความสามารถของตนเองและร่วมรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผนงาน 2. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองอยากเรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วนำผลการเรียนรู้ไปพัฒนาการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมี	บุคลากรในชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจการจัดกระบวนการเรียนของโรงเรียน แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการเรียนรู้จากผู้รู้และภูมิปัญญาชาวบ้านนำมาจัดเก็บเป็นชิ้นงานได้อย่างภาคภูมิใจเกิดความผูกพันที่อบอุ่นในการเรียนรู้	กลุ่มที่ไม่เข้าใจด้วยไม่สนใจและไม่มีเวลาสำหรับงานส่วนร่วมและเป็นกลุ่มที่ไม่มีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียนแต่ให้ความร่วมมือตามสภาพเป็นอยู่ นักเรียนจัดทำชิ้นงานที่มีข้อมูลน่าสนใจและพอใจในผลงานของนักเรียนจากทุกฝ่าย

โครงสร้างการทำงานของทีมงาน

หลักสูตรชุมชนบูรณาการเบญจมรรค
โรงเรียนบ้านทาภู่งู สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

บทนำ

สาระหลักในมาตรา 27,28 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือหลักสูตรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสาระการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางจะสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในมาตรา 23 เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย การเมืองการปกครอง ความรู้ทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ภาษาและการจัดการการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ จนเกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ การปฏิบัติการเรียนรู้ จะต้องรู้แนวกว้างให้ครอบคลุมเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้แบบรอบด้านเป็นหลัก ไม่ใช่เรียนรู้เฉพาะด้านและแนวลึกเท่านั้น เบญจมรรค เป็นแนวทางที่จะทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามมาตรา 23 กำหนด คือการเรียนรู้ในลักษณะ สืบสาน ดูแล พัฒนา ฟังพา และประยุกต์ใช้ โดยนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรโรงเรียน ตามความต้องการของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

ประสบการณ์ที่จัด

1. สืบฮีตสานฮอยตามรอยบรรพชน

การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้อยู่คู่ชุมชน เพื่อเป็นสมบัติภูมิปัญญาให้รุ่นลูกหลานได้ชื่นชมและเลือกปฏิบัติด้วยความพอใจและชื่นชมในท้องถิ่นของตนเอง

2. ตัวต้นหมู่เฮารู้จักรักษา

การดูแลรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นพื้นฐานการพัฒนาการทำงานทั้งระบบการเข้าใจและนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคือศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ถึงวิธีการนำมาเพื่อประยุกต์ใช้ และสืบทอดไปสู่ลูกหลาน

3. พัฒนาชุมชนสืบค้นภูมิปัญญา

ในชุมชนแต่ละชุมชนมีภูมิปัญญาที่หลากหลายเหมาะสม กับการอนุรักษ์สืบสานและพัฒนาให้มีอยู่ในชุมชนเป็นแนวทางสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เกิดการทำงานร่วมกันทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เติญกับสภาพเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

4. ฟังพาอาชีพรักษาสีงแวดลอม

สีงแวดลอมของชุมชนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ สำหรับการดำรงชีวิตของบุคคลในชุมชนตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน การสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพชนด้านการอนุรักษ์สีงแวดลอม เป็นแนวทางในการพัฒนาการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป

5. ยอมรับความรู้ก้าวสู่เทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้สู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ การเรียนรู้ที่เกิดจากความพอใจและยอมรับเหตุการณ์อย่างมีเหตุผล รู้จักเลือกบริโภคเทคโนโลยีเหมาะสมกับศักยภาพของตนเองและสภาพของท้องถิ่น ทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุเชิงผลและเสาะแสวงหาภูมิปัญญา เชิงเทคโนโลยี มาปรับใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

รายละเอียดหลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค

1) สืบฮีต สานฮอย ตามรอยบรรพชน

ประเพณี	วิถีชีวิต	ความเชื่อ	หมอเมือง	ตำนาน	ภาษา	การแต่งกาย
สงกรานต์ กินก๋วยสลาก แข่งบอไฟ ปอยหลวง ยี่เป็ง สิบสองเป็ง ปีใหม่เมือง ขึ้นเฮือนใหม่ ใส่ผี/แต่งงาน การแหกนา สุขขัญวักควาย ตานข้าวใหม่	ที่อยู่อาศัย การหากิน อาหาร การละเล่น การแลกเปลี่ยน การช่วยเหลือ การบอกบุญ การเฝ้าสาว การเดินทาง	การสักยันต์ การไหว้ข้าว การสืบทอด การเลี้ยงผี การตานข้าว เสียก้อกขวัญ	คาถา/ของขลัง สมุนไพร นวดแผนโบราณ	ประวัติหมู่บ้าน ประวัติคนดี ประวัติของดี	ภาษาพื้นบ้าน ภาษาเมือง	ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก
พ่อนานจำลอง	แม่บัวไซ	พ่อนานสิงห์	พ่อนานสิงห์	พอลวงบุญตัน	แม่ขี้เป้ง	แม่ขี้ผ้น

2) ตัวต้นหมู่เฮา ผู้จักักษา

ร่างกาย	ส่วนประกอบ	ปัจจัยสี่	ระบบต่าง ๆ	วิวัฒนาการ	การส่งเสริมสุขภาพ
	ลักษณะ ส่วนประกอบ การดูแลรักษา	เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค	การขับถ่าย การหายใจ การสืบพันธุ์ กล้ามเนื้อ การไหลเวียนของ โลหิต	วัยก่อนคลอด วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยทอง วัยชรา	ออกกำลังกาย อาหารเสริม นันทนาการ
	ป้าจันทร์ฟอง	ป้าอรพิน	ป้าอุไรรัตน์	ป้ากาศรี	พี่วรินทร์
จิตใจ	การพักผ่อน	การส่งเสริม	हारหลีกเลี่ยง	การรักษา	การสร้างภูมิคุ้มกัน
	นอนหลับ ออกกำลังกาย ทำในสิ่งที่ชอบ	ความมุ่งหวัง ความมั่นคง ความเชื่อมั่น การควบคุมจิตใจ	ทักษะปฏิเสธ ทักษะการยอมรับ การยอมรับ	การเสริมแรง การผ่อนคลาย สภาพแวดล้อม	วิเคราะห์ตน วางแผนงาน ปฏิบัติตาม สรุปงาน - ปัญหา - ต้องการ - แก้ไข
	ป้าวรรณภา	พ่อหลวงสุพัฒน์	นายทวี	นายบุญนพ	

3) พัฒนาชุมชน สืบค้นภูมิปัญญา

ตำรายาพื้นบ้าน	การวางแผน โบราณ	วนเกษตร (สวนสมุนไพร)	การประดิษฐ์ของ ใช้	การประกอบ อาหารว่าง	การทำอาหารพื้น บ้าน
ชื่อยา ประโยชน์ ส่วนประกอบ วิธีใช้ แหล่งที่มา	วิธีนวด ประโยชน์ การนวดกดจุด การจัดตั้งชมรม การโฆษณา	ประโยชน์ วิธีจัดการ ชนิดของพืช การดูแลรักษา	ชื่อ วัสดุที่ใช้ วิธีทำ ประโยชน์ การจัดระบบ การรวมกลุ่ม หาทุนดำเนินงาน ประเมินราคา คิดกำไร การตลาด	ชื่อ ส่วนประกอบ วิธีทำ ประโยชน์ การจัดระบบ การรวมกลุ่ม หาทุนดำเนินงาน ประเมินราคา คิดกำไร การตลาด	การแปรรูปผลไม้พื้น บ้าน - น้ำมะนาว - แยมมะนาว - มะนาวกวน การประกอบอาหารว่าง ด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน - เมี่ยงปรมัตต์
พ่อหนานสิงห์ เวณางาม	กลุ่มแม่บ้าน	ลุงสมหวัง เสนางาม	กลุ่มเยาวชน	กลุ่มแม่บ้าน	กลุ่มแม่บ้าน

4) ฟังพาอาชีพ รักษาสิ่งแวดล้อม

เกษตรผสมผสาน	เกษตรแบบ ยั่งยืน	การปลูกพืชหมุน เวียน	เกษตรเชิง ธุรกิจ	เกษตรแบบยั่งยืน	การอนุรักษ์ธรรมชาติ
วิธีการจัดการ ประโยชน์ ผลผลิต ตลาด การใช้เทคโนโลยี ช่วย ปัญหา	วิธีการจัดการ การเพาะปลูก การดูแลรักษา การลงทุน ประโยชน์	การเตรียมสถานที่ การดำเนินงาน ผลผลิต ประโยชน์ ปัญหา	การดำเนินงาน รายได้ ผลกระทบ	สภาพเหตุการณ์ วิธีดำเนินงาน ผลกระทบ	ประโยชน์ทางตรง ประโยชน์ทางอ้อม
ลุงอินผ่าน สาย เครื่อง	พ่อหนาน จำลอง พงศ์เก	ลุงทองสุข โปธาส	นายทวีศักดิ์ จันทา	ชุมชน	กลุ่มเยาวชน

5) ยอมรับความรู้ ก้าวสู่เทคโนโลยี

ก้าวล้ำนำยุค	ข่าวสารทันโลก	ศึกษาดูงาน	ระบบ ประชาธิปไตย	นวัตกรรมการ เรียนรู้	เครื่องทุนแรง
เรือเหาะ รถไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน บอลลูน ทางด่วน(มอเตอร์ เวย์) เทคนิคการแพทย์	หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต	การเข้าค่าย สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ สวนผักปลอดสาร พิษ พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้	ในโรงเรียน ในชุมชน ในสังคม	ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องชาวด์แล็บ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องฉายสไลด์	ไม้คั่นคั่ว ครกมองตำข้าว เขียงซอยยา ไม้ข้าวแบ่ง
คณะครู	คณะครู	คณะกรรมการ ดำเนินงาน	คณะกรรมการหมู่ บ้าน	กลุ่มเยาวชน	ผู้รู้ในชุมชน

จุดเน้นของหลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค

โรงเรียนได้พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสามารถ มีคุณลักษณะต่างๆครบตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ เพื่อการออกสู่สังคม มีความสุขต่อการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อม ผลตามมาคือชุมชนมีความเข้มแข็ง ให้การสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนทุกขั้นตอน โรงเรียนและชุมชนเกิดแนวคิดตรงกันในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

หลักสูตรที่จัดในโรงเรียน

เป็นการกำหนดโครงสร้างการจัดประสบการณ์ของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและการพัฒนาตามศักยภาพของนักเรียน ด้วยโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะและความต้องการแตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้บางอย่างจำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งจะนำมาจัดการเรียนรู้ใช้ทั้งโรงเรียน หรือใช้บางระดับชั้น โดยมีแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. คณะครูศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรระดับโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและเข้าใจ
2. แลกเปลี่ยนแนวคิดกับคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการทำโครงสร้างหลักสูตรชุมชน
3. สำรวจความต้องการของชุมชนและนักเรียน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียนตามความต้องการของชุมชน เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมทุกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในหลักสูตรระดับโรงเรียน ทั้งผู้ใช้หลักสูตร ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ที่ให้การสนับสนุน
4. ออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้โดย ศึกษาหลักสูตรโรงเรียนโดยครูผู้สอนร่วมกับนักเรียน เพื่อสร้างสาระการเรียนรู้ร่วมกัน มีการศึกษาข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ
5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนเสนอแนะและทำความเข้าใจแนวเดียวกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร กำหนดกิจกรรมตามศักยภาพของผู้เรียนและ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ และกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนจากความพอใจของผู้เรียนให้รู้ว่าคุณเรียนเกิดการเรียนรู้
6. จัดการเรียนรู้ตามแผนมีการประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยให้ครูบันทึกผลการใช้หลักสูตรและผลการ จัดการเรียนรู้ทุกครั้ง วิเคราะห์ความเหมาะสมที่เกิด และความสอดคล้องกับผู้เรียน หลักสูตรแม่บท ชุมชน และธรรมนูญโรงเรียน ตลอดจนวิเคราะห์หาจุดพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนและชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดหลักสูตร

หลักสูตรชุมชนเบญจมรรคจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างยิ่ง โดยการทำงานจะเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอตัวแทนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยจัดตั้งเป็นทีมงานดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผนงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมสร้างงานเพื่อพัฒนางาน และประชาสัมพันธ์งานที่ทำให้ทุกฝ่ายในชุมชนเข้าใจ จึงเป็นกระบวนการที่ต้องทำความเข้าใจในทีมงานให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และความคาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายในลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งกระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมนี้ สามารถพัฒนากระบวนการคิดของทีมงานและมีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนั้น ความร่วมมือของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้ ในอันที่จะให้ผู้เรียนเกิดการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้อยู่สืบไป

ผลของการจัดทำหลักสูตร

การจัดทำหลักสูตรชุมชนเบญจมรรค นอกจากทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถด้วยการปฏิบัติจริง นอกจากนั้นบุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ทำให้เกิดความเข้าใจ ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงความร่วมมือในการจัดการศึกษาแก่ลูกหลาน นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานอย่างสนุกสนานไม่เครียด การทำงานมีเป้าหมายชัดเจน และรู้จักแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวันทั้งบ้านและโรงเรียนและเกิดการประเมินอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทำให้เกิดการบูรณาการความรู้ทั้งทางด้านปฏิบัติงานและความรู้

นักเรียนชอบในการทำงาน ผลงานพัฒนาในเชิงคิดสร้างสรรค์ รู้จักเปรียบเทียบและปรับปรุงของตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา วางแผนการทำงานทำให้เกิดทักษะการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและตามศักยภาพของตนเอง

การจัดทำหลักสูตรบูรณาการเบญจมรรค

1.วางแผนหลักสูตร

- ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- วิเคราะห์หาศักยภาพของผู้เรียน
- ร่วมสร้างวิสัยทัศน์
- ร่วมวางแผนแนะนำการเรียน
- สรรหาสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์
- ผู้เรียนสร้างความรู้เอง
- เสริมแรงจูงใจ
- ร่วมประเมินผล
- เก็บข้อมูลและรายงาน

2.กระบวนการเรียนรู้บูรณาการเบญจมรรค

- สืบฮีตสานฮอยตามรอยบรรพชน ศึกษาเรียนรู้ดนตรีพื้นเมือง
- ตัวต้นหมูเฮ้ออุ๊ยักขา ศึกษาการดูแลสุขภาพทางร่างกายด้วยการละเล่นพื้นบ้าน
- พัฒนาชุมชนสืบค้นภูมิปัญญา ศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพร ตำรายาเมือง
- ฟังพาอาชีพรักษาสืบสานวัฒนธรรม ศึกษาเรียนรู้เรื่องการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ
- ยอมรับความรู้ก้าวสู่เทคโนโลยี ศึกษาเรียนรู้การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียน

3.การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

- ออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้โดย

1. ศึกษาหลักสูตรโรงเรียนโดยครูผู้สอนร่วมกับนักเรียนเพื่อสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ศึกษาหาข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ

- จัดแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะและทำความเข้าใจแนวเดียวกัน
 1. กำหนดวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร
 2. กำหนดกิจกรรมตามศักยภาพของผู้เรียนและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้
 3. กำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนจากความพอใจของผู้เรียน ให้รู้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนโดยประเมินการใช้อย่างต่อเนื่อง
 1. ครุภัณฑ์ที่ผลการใช้หลักสูตรและผลการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง
 2. วิเคราะห์ความเหมาะสมที่เกิด และความสอดคล้องกับผู้เรียน หลักสูตรแม่บท ชุมชน และ ธรรมนูญโรงเรียน
 3. วิเคราะห์หาจุดพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนและชุมชน

4. การประเมินผล

การประเมินผลแนวใหม่ที่ประทับใจคือ การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง เป็นกระบวนการที่นำวิธีการประเมินที่หลากหลายมาใช้ ทำให้ผลการประเมินนั้นเป็นที่น่าพอใจของผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ในการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงนั้น จะเป็นกระบวนการที่ผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินได้วางแผนการทำงานร่วมกัน ถึงการกำหนดชิ้นงาน จะเป็นชิ้นงานที่นักเรียนต้องการทำและกำหนดระยะเวลาการประเมินร่วมกันให้เวลาปรับปรุงชิ้นงานถ้ายังไม่พอใจ

แผนดำเนินงานกิจกรรม

โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บุคลากรในชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและให้ความร่วมมือตามความสามารถทุกชั้นตอนเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้ร่วมดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัด
1. เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง	1.1 ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อนำเสนอผลการสรุปบทเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543	9 พ.ค. 44 09.00 –15.00 น.	ทีมงาน 15 คน ผู้ปกครอง 60 คน นักเรียน 40 คน ผู้สนใจ 15 คน	-ชุมชนเข้าใจและยอมรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและสนับสนุนให้ดำเนินงานต่อไป -มีแผนดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1/44	ผลงานจากการสรุปบทเรียน การแสดงความคิดเห็น การซักถามข้อสงสัย
2. เพื่อจัดหาแนวทางดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1/44	1.2 เสนอแนวดำเนินงานโดยนำเนื้อหาที่ผ่านมาเป็นหลักในการปรับเปลี่ยนและนำปัญหาที่พบมาแก้ไขปรับปรุงและชี้แจงให้ชุมชนเข้าใจถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อร่วมเสนอแนวทางดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1 ปี 2544				
3. เพื่อให้ทีมงานเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่การให้ความร่วมมือทำงานด้วยความเต็มใจ	1.3 ประชุมทีมงานเพื่อทบทวนบทเรียนที่ได้รับจากที่ผ่านมา ทบทวนความเต็มใจในการร่วมดำเนินงานซึ่งต้องเสียสละมาก และคัดเลือกทีมตามความ	10 พ.ค 44 19.00 –22.00 น.	ทีมงาน 15 คน		การเสนอแนวคิดและการร่วมงานของทีม

4. เพื่อทบทวนความเหมาะสมของเนื้อหา 5. เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้รู้ แหล่งเรียนรู้ ผู้เรียน และคณะกรรมการดำเนินงาน 6. เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและรับทราบผลการดำเนินงาน	เหมาะสมและเต็มใจร่วมดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 1.4 ประชุมทีมงานเพื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาวางแผนร่วมกันตามแนวการดำเนินงานจากนำเสนอของชุมชน 1.5.กำหนดวัน เวลา ในการทบทวน การดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน (เดือนละ 1 ครั้ง) 1.6 ประชุมผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน(กลางภาคเรียนปลายภาคเรียน)	11 พ.ค 44 19.00-21.00 น	ทีมงาน 15 คน	ทีมงานเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม ตารางวันเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน	การเข้าร่วมกิจกรรมของทีมงาน การเข้าร่วมกิจกรรมตามตารางเวลาที่กำหนด ชุมชนเข้าใจแล้วร่วมมืออย่างเต็มที่
--	---	---------------------------------------	---------------------	---	--

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้ร่วมดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัด
1. เพื่อให้ผู้ร่วมดำเนินงานเข้าใจสามารถปฏิบัติงานตามแผนได้เหมาะสม	2.1 วางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียน ผู้สอน ครูประสานงาน ผู้สังเกตการสอน	16 พ.ค 44 9.00-16.00 น.	ทีมงาน 20 คน นักเรียน 83 คน	สามารถจัดทำแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยความเข้าใจของทุกฝ่าย	การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนดำเนินงาน
2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่จะเรียน	2.2 นำเสนอเนื้อหาที่ชุมชนต้องการให้จัดการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความพอใจของผู้เรียนและกำหนดวันเวลาให้เรียนรู้ตามมรรคต่าง ๆ				
3. เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสืบสานการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นดนตรีพื้นเมืองและสามารถถ่ายทอดสู่ชุมชนอื่นด้วยความภูมิใจ	2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้เรื่อง ดนตรีพื้นเมืองตามขั้นตอนดังนี้ 1.ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการเล่นดนตรีพื้นเมือง 2.กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ 3.กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ 4.ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ 5.เรียนรู้ตามขั้นตอนตามที่กำหนด 6.ประเมินการดำเนินงานระหว่างเรียน 7.สรุปผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน	ทุกวันจันทร์ 13.00-15.00 น. 28 พ.ค 44 4 มิ.ย 44 11 มิ.ย 44 18 มิ.ย 44 25 มิ.ย 44 2 ก.ค 44 9 ก.ค 44 16 ก.ค 44 23 ก.ค 44	นักเรียนชั้น 4 – 6 จำนวน 38 คน ครูประสานงาน 1 อ.สุชาติ คุณชมภู 2.อ.ฟิลิป จันตา ผู้รู้ในชุมชน 1.นายสมศักดิ์ เต็มดี ผู้สังเกตการสอน 1 นายมล เรืองฤทธิ์ 2.นางอรพิน ไปธาสุ 3.น.ส สุรภี ทศพนัส	-นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถเล่นดนตรีพื้นเมืองได้ -ชุมชนรักและภูมิใจในการอนุรักษ์การเล่นดนตรีพื้นเมืองและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอื่นได้	- การเล่นดนตรีพื้นเมืองในงานต่าง ๆ ของนักเรียน -ความร่วมมือในการเรียนรู้ของนักเรียน -การนำดนตรีพื้นเมืองของนักเรียนไปแสดงในชุมชนอื่น

	8.นำเสนอผลการเรียนรู้	30 ก.ค 44 6ส.ค 44 20 ส.ค 44 27 ส.ค 44 3ก.ย 44 10 ก.ย 44 17 ก.ย 44 24 ก.ย 44 1 ต.ต 44 รวม 18 วัน	สัก		
4. เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันฟื้นฟูการเล่นพื้นบ้านของชุมชน -นำการเล่นพื้นบ้านของชุมชนมาเล่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง	2.4 จัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องการเล่นพื้นบ้าน ตามขั้นตอนการจัดตั้งต่อไปนี้ 1.วางแผนสำรวจการเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน 2.ร่วมกันคัดเลือกการเล่นที่เหมาะสม 3.กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้เรื่องการเล่นพื้นบ้าน 4.ชี้แจงการดำเนินงาน 5.เรียนรู้ตามขั้นตอน	ทุกวันอังคาร เวลา 13.00-15.00 29 พ.ค 44 5 มิ.ย 44 12 มิ.ย 44 19 มิ.ย 44 26 มิ.ย 44 3 ก.ค 44 10 ก.ค 44	นักเรียนชั้น ป 4 – 6 จำนวน 38 คน ครูประสานงาน 1ครูสุชาดา คุณชมภู 1.ครูยุพินเสนพนัส สัก ผู้รู้ชุมชน 1.นายสมหวัง เสนางาม ผู้สังเกตการสอน	1.นักเรียนรู้จักการเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน 2.นักเรียนร่วมเล่นการเล่นพื้นบ้านด้วยความสนุกสนาน	-นักเรียนเล่นการเล่นพื้นบ้านได้และนำไปใช้เล่นในชีวิตประจำวัน -นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงจิตใจสมบูรณ์

	6.ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน 7.สรุปผลการเรียนรู้ 8.จัดแสดงการละเล่นพื้นบ้าน	17 ก.ค 44 24 ก.ค 44 31 ก.ค 44 7 ส.ค 44 14 ส.ค 44 21 ส.ค 44 28 ส.ค 44 4ก.ย 44 11 ก.ย 44 18 ก.ย 44 25 ก.ย44	1นายอนุพงศ์ ตุง พันธ์ 2.นายเลือน แสงแบ่ง 3.นางพิมพ์ แก้ว พงศ์		
5.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดเนื้อหาให้นักเรียนรู้จักตำรายาเมือง 5.2 เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักการผลิตยาเมือง 5.3 ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาในชุมชน	2.5 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มรรคที่ 3 พัฒนาชุมชน คิดค้นภูมิปัญญา จัด กระบวนการเรียนรู้ เรื่อง ตำรายาเมือง โดย จัดตามขั้นตอนดังนี้ 1 คัดเลือกตำรายาที่ส่วนผสมของสมุนไพร ที่มีอยู่ในชุมชน 2.ร่วมกันกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ 3.ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ 4.จัดกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่	ทุกวันพุธเวลา 13.00-15.00 น 30 พ.ค 44 6 มิ.ย 44 13 มิ.ย 44 20 มิ.ย 44 27 มิ.ย 44 4 ก.ค 44 11 ก.ค 44 18 ก.ค 44	นักเรียนชั้นป. 4 – 6 จำนวน 38 คน ครูประสานงาน 1.ครูสุชาดา คุณชม ภู 2.ครูธานี ชัยมาส พงศ์ ผู้รู้ในชุมชน 1นายจำลอง พงศ์เก้ ผู้สังเกตการณ์	-ผู้เรียนรู้จักประโยชน์ และคุณค่าของสมุนไพร ในชุมชน -ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน -สามารถนำผลผลิตจาก การเรียนรู้ไปเผยแพร่ให้ ชุมชนอื่น	การใช้ยาเมืองของชุมชน -การผลิตยาเมืองที่มี สรรพคุณเป็นที่ยอมรับ -ความสนใจการติดตามจากหน่วยงาน ต่าง ๆ

6.1 เพื่อเกิดการเรียนรู้ เรื่องการรวมทุน 6.2 เพื่อให้นักเรียนรู้จัก เลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสม กับสภาพของชุมชน 6.3 เพื่อพัฒนาการ ทำงานของผู้เรียนรู้	กำหนด	25 ก.ค 44	1.นายอินผ่าน สาย เครื่อง		
	5.ประเมินผลเพื่อพัฒนางาน	1 ส.ค 44			
	6. ทดลอง ปรับปรุง	8 ส.ค 44	2.นายสุพัฒน์ กันธิ		
	นำเสนอเผยแพร่	15 ส.ค 44	มาพงศ์		
		22 ส.ค 44	3.นาง สายัญ กันธิ		
		29 ส.ค 44	มาพงศ์		
		5 ก.ย 44			
		12 ก.ย 44			
		19 ก.ย 44			
		26 ก.ย 44			
	รวม 18 วัน				
	2.6 กระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วม	ทุกวันพฤหัสบดี		-ผู้เรียนรู้จักประโยชน์ที่	-จัดตั้งกองทุนเพื่อ
	มรรคที่ 4 พึ่งพาอาชีพ รักรังสิ่งแวดล้อม	13.00-15.00 น	นักเรียนชั้น ป.4-6	ได้จากการรวมทุน	พัฒนาอาชีพ
	จัดกิจกรรมเรียนรู้เรื่องการรวมทุนเพื่อ	24 พ.ค 44	จำนวน 38 คน	-ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้	-การนำเสนอผลการ
	พัฒนาอาชีพ	31 พ.ค 44	ครูประสานงาน	ไปปฏิบัติจริงได้เหมาะสม	ไปใช้ในชุมชน
	1.ประชุมชี้แจงประโยชน์ของการรวมทุน	7 มิ.ย 44	1.อ.โชติ ชันแก้วผาบ	สม	-ตรวจสอบการ
	2.คัดเลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสมกับ	14 มิ.ย 44	2.อ.สุชาดา คุณชมภู	-นำผลการดำเนินงาน	ทำงานตามแผนงาน
	สภาพชุมชน	21 มิ.ย 44	ผู้รู้ในชุมชน	ไปขยายผลต่อชุมชน	
	3.วางแผนกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน	28 มิ.ย 44	1.นางอุไรรัตน์ แก้ง		
	4.ชี้แจงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน	12 ก.ค 44	พงศ์		
	5.ดำเนินงานตามขั้นตอน	19 ก.ค 44	ผู้สังเกตการสอน		

7. เพื่อพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งค้นคว้าไว้บริการทุกคนในชุมชน	6.ตรวจสอบการทำงาน	26 ก.ค 44	1.นาง พิมพา แก้วพงศ์		
	7.สรุปผลการทำงาน	2 ส.ค 44			
	8. แก้ไข ปรับปรุง พัฒนา	9 ส.ค 44	2.นางอรพิน ไปธาสุ		
		16 ส.ค 44	3.นาย กมล ทัพนัส		
		23 ส.ค 44	สัก		
		30 ส.ค 44			
		6 ก.ย 44			
		13 ก.ย 44			
		20 ก.ย 44			
		27 ก.ย 44			
	รวม 18 วัน				
	2.7 กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มรรคที่ 5	ทุกวันศุกร์เวลา 13.00-15.00	นักเรียนชั้นป.4 –6	นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้	สถิติการใช้ห้องสมุดของนักเรียน
	ยอมรับความรู้ นำสู่เทคโนโลยี	25 พ.ค 44	จำนวน 38 คน	อย่างเป็นระบบ	การมาใช้บริการห้องสมุดของชุมชน
	จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	1 มิ.ย 44	ครูประสานงาน	ชุมชนมีแหล่งความรู้ไว้บริการ	ชุมชนมีแหล่งค้นคว้า
	ตามขั้นตอนดังนี้	8มิ.ย 44	1.นาง สุชาดา คุณชมภู		ความรู้ที่เป็นระบบ
	1.ประชุมวางแผนชี้แจงการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	15 มิ.ย 44	2.นายอารี วงศ์พนัส	กระบวนการทำงานร่วมกันสามารถพัฒนาการทำงานได้สำเร็จ	
	2.ร่วมวางแผนดำเนินงาน กำหนดขั้นตอน	22 มิ.ย 44	สัก		
	3.ชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานขอความ	29 มิ.ย 44	ผู้ถ่ายทอดประสบการณ		
		13 ก.ค 44			
		20 ก.ค 44			

	ร่วมมือ	27 ก.ค 44	1.นส.นตพร กันธิมา		
	4.ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด	3ส.ค 44	ผู้สังเกตการณ์เรียนรู้		
	5.ประเมินผลการดำเนินงาน	10 ส.ค 44	นายวิวัฒน์ มีพันธ์		
	6.สรุปผล รายงานผล	17 ส.ค 44	ลัก		
	7.แก้ไข ปรับปรุง พัฒนา	24 ส.ค 44	นายทองอินทร์ ตา		
		31 ส.ค 44	พงศ์		
		7ก.ย 44	นายสมบุญ ฤทธิ์ ทศ		
		14 ก.ย 44	พันธ์ลัก		
		21 ก.ย 44			
		28 ก.ย 44			
		รวม 18 วัน			

ตารางเข้าร่วมการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
โรงเรียนบ้านทาภู๋ ต. ทาปลาตุก อ. แม่ทา จ.ลำพูน

วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์
เวลา 13.00 - 15.00 น. มรรคที่ 1 ดนตรีพื้นเมืองการแสดงพื้นบ้าน 1.นาย ฟิลิป จันตา 2.นาย จำนงค์ ทัพนัสลัก 3.น.ส สุรภี ทสพนัสลัก 4.นาย เย็น จักรพงศ์ 5.นาย กมล เรืองฤทธิ์ 6.นางยุพิน เสนพนัสลัก 7. นาง สุชาดา คุณชมภู 28 พ.ค 2544 4, 11, 18, 25 มิ.ย 2544 2, 9, 16, 22, 30 ก.ค 2544 6, 20, 27 ส.ค 2544 3, 10, 17, 24 ก.ย 2544 1 ต.ค 2544	เวลา 13.00 - 15.00 น. มรรคที่ 2 การละเล่นพื้นบ้าน 1. นาง ยุพิน เสนพนัสลัก 2. นาย สมหวัง เสนางาม 3. นาย เลื่อน แสงแปง 4. นาง บัวจันทร์ จายลัก 5. นาย ฟิลิป จันตา 6. นาง สุชาดา คุณชมภู 7. นาย บุญนพ ปาลี 29 พ.ค 2544 5, 12, 19, 26 มิ.ย 2544 3, 10, 17, 24, 31 ก.ค 2544 7, 14, 21, 28 ส.ค 2544 4, 11, 18, 25 ก.ย 2544	เวลา 13.00 - 15.00 น. มรรคที่ 3 สมุนไพรพื้นบ้าน 1. นาง ธาณี ชัยมาสพงษ์ 2. นาย จำลอง พงค์เก้ 3. นาย อินผาน สายเคื่อง 4. นาง พิมพา แก้วพงศ์ 5. นาย ชาติ ชันแก้วผาบ 6. นาง สุชาดา คุณชมภู 7 นาย สมบุญ ทสพนัสลัก 30 พ.ค 2544 6, 13, 20, 27 มิ.ย 2544 4, 11, 18, 25 ก.ค 2544 1, 8, 15, 22, 29 ส.ค 2544 5, 12, 19, 26 ก.ย 2544	เวลา 13.00 - 15.00 น. มรรคที่ 4 การรวมทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ 1. นาย ชาติ ชันแก้วผาบ 2. นาย ทองอินทร์ ตาพงศ์ 3. นาย อนุพงศ์ ตุงพนัสลัก 4. นาง สายัญ กัณธิมาพงศ์ 5.นาง อุไรรัตน์ แก้วพงศ์ 6.นาง ยุพิน เสนพนัสลัก 7.นาง สุชาดา คุณชมภู 24, 31 พ.ค 2544 7, 14, 2, 28 มิ.ย 2544 12, 19, 26 ก.ค 2544 2, 9, 16, 23, 30 ส.ค 2544 6, 13, 20, 27 ก.ย 2544	เวลา 13.00 - 15.00 น. มรรคที่ 5 ห้องสมุดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 1. น.ส สนทนา วงศ์จันทร์ 2. นาย วิวัฒน์ มีพนัสลัก 3. นาง อรพิน ไปธาตุ 4. นาย อารี วงศ์พนัสลัก 5. นาง ธาณี ชัยมาสพงษ์ 6. น.ส นันทพร กัณธิมาพงศ์ 7. นาง สุชาดา คุณชมภู 25 พ.ค 2544 1, 8, 15, 22, 29 มิ.ย 2544 13, 20, 27 ก.ค 2544 3, 10, 17, 24, 31 ส.ค 2544 7, 14, 21, 28 ก.ย 2544
สรุปครั้งที่ 1 16 มิ.ย 2544 เวลา 19.00-21.00 น.	สรุปครั้งที่ 2 21 ก.ค 2544 เวลา 19.00 – 21.00 น.	สรุปครั้งที่ 3 18 ส.ค 2544 เวลา 19.00 – 21.00 น.	สรุปครั้งที่ 4 15 ก.ย 2544 เวลา 19.00 - 21.00 น.	สรุปบทเรียนทั้งหมด 5 ต.ค 2544 09.00 - 15.00 น.